

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete

Filmers visualisering av stereotyper

Islam ur ett västerländskt perspektiv

Författare: Alexander Bengtsson

Handledare: Kristina Myrvold

Examinator: Johan Adetorp

Termin: HT13

Ämne: Religionsvetenskap

Nivå: Grundnivå

Kurskod: GI1203

Abstract

This essay examines on what kind of Muslim stereotypes exist in entertainment movies which are being produced in the West and particularly the United States. First, the focus will be on explaining the concept of stereotypes and Islamophobia and what role the media has in the movies' production of its contents. The incident at the World Trade Center will also be discussed briefly. By using semiotic and narrative analyses the essay investigates if a stereotyped image is being used about Muslims and how Muslim main characters that have the role of being protagonists, are visualized in entertainment movies. The material that is included in the empirical analysis consists of three selected movies.

The purpose of this essay is to create a broader understanding on how stereotypes of Islam and Muslims are being used within the entertainment industry with particular focus on movies that are produced in the West.

The results in this paper show that stereotypes of Islam and Muslims lives on in the 21st century movies and that Muslims who are characterized as protagonists are illustrated with traits and appearance that reminiscent of the West. However, Islam and Muslims is not a frequent content in movies produced in USA.

Keywords

Islam

Islamofobi

Media

Stereotyper

Underhållningsfilm

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och problemformulering	5
1.2 Tidigare forskning	5
1.3 Teori	6
1.3.1 Islamofobi.....	7
1.3.2 Stereotyp.....	7
1.3.3 Media.....	8
1.4 Metod	9
1.4.1 Narrativanalys	9
1.4.2 Semiotik	10
1.5 Material	11
2. Framställningen av Islam i väst.....	14
2.1 Medias betydelse	17
2.2 World Trade Center den 11 September 2001	18
3. Resultat och Analys.....	19
3.1 Underhållningsfilmernas innehåll	19
3.1.1 Film 1 – <i>Hidalgo</i> (2004).....	19
3.1.2 Film 2 – <i>The Kingdom</i> (2007).....	23
3.1.3 Film 3 – <i>Traitor</i> (2008)	28
4. Slutsats	31
5. Referenser.....	34
5.1 Tryckta källor	34
5.2 Webbplatser.....	35
5.3 Filmer	36
Bilagor.....	37
Bilaga A.....	37
Bilaga B.....	38
Bilaga C.....	39

1. Inledning

Den elfte september 2001 inträffar en tragedi av ofantliga mått vid World Trade Center, New York, USA. Jag var tolv år och befann mig innanför skolans väggar för att, som jag trodde, uppleva en vanlig dag med lektioner, läxor och raster. Det var tisdagen den elfte september 2001 och jag kommer ihåg att dagen inte hade hunnit fortskrida alltför långt innan en lärare kom in med en teveapparat. Bilderna som därefter spelades upp på teven var nyhetsrapportage om de attackerna som New York, USA drabbats av under morgonen svensk tid. Händelsen benämns som en terroristattack där tusentals människor omkom. Efter händelsen och under 2000-talet förändrades bemötandet och attityderna mot Islam och muslimer.

Då jag under senare år studerat vid lärarprogrammet och genomfört praktik vid olika skolor har jag fått en upplevelse av att elever på skolorna har ett förakt och nedvärderande synsätt om muslimer och Islam. Skolan har till uppdrag att visa på människor lika värde och arbetar med att visa på likheter snarare än skillnader mellan kulturella och religiösa grupper men det förekommer ändå starka negativa åsikter hos elever om Islam och muslimer. Under de senaste åren har även medieanvändandet i Sverige ökat och med det syftar jag på den tid vi tillbringar framför tv-apparaterna.

Det produceras idag ett stort material av filmer och serier och att se på dessa är för de flesta ett vanligt och ofta förekommande inslag i vardagen. Filmer går att köpa från livsmedelsbutiker till specialinriktade affärer som till exempel Hemmakväll. Utbudet av tv-kanaler från exempelvis Viasat och Boxer är heller inte snåla med att visa filmer och serier vid bra sändningstid som kvällar och helger då de flesta människor är lediga och helger och framförallt fredagsmys kan ofta innehålla filmkvällar för familjen och vänner. Idag har vi också möjlighet till strömmande media som är en uppspelning av filmfiler på en mottagares dator, surfplatta eller mobil där filerna samtidigt överförs via LAN eller WAN som exempelvis Internet och där Netflix är ett företag som gjort sig stora på marknaden. Likt Spotify där man som kund får tillgång till ett stort utbud av musik för en viss summa varje månad, är nutiden inriktad åt samma koncept men musik har bytts ut mot filmer och serier.

Svenskar är flitiga besökare på bio och det är framförallt filmer producerade i Sverige eller Hollywood som visas på filmdukarna. År 2012 var det 18.4 miljoner biobesökare hos SF Bio¹ som motsvarar 1.9 besök per person för Sveriges befolkning. År 2006 var siffran för antalet biobesök i Sverige ca 15.3 miljoner.² På sex år har alltså en ökning av antalet biobesökare skett med 3.1 miljoner som leder till slutsatsen att film och filmintresse ökat.

Ett stort material av de filmer och teveserier som finns att tillgå i Sverige är producerade i USA och därför är det av intresse att se hur detta material återspeglar och visualiserar Islam och muslimer. En tanke är att filmer använder sig av ett stereotypiskt innehåll i sin framställning av Islam och muslimer. Syftet med uppsatsen blir därför att se vilka inslag i stereotypiseringen av Islam och muslimer som visualiseras i

¹ Svenska Filminstitutet, Rapport 2012, hämtad 2013-11-25, kl:09:34.

<http://www.sfi.se/Documents/Omv%C3%A4rldsanalys%20och%20uppf%C3%B6ljning/Film%C3%A5ret%20i%20siffror/Film%C3%A5ret%20i%20siffror%202012.pdf>

² Svenska Filminstitutet, Rapport 2006, hämtad 2013-11-25, kl:09:39.

<http://www.sfi.se/Documents/Omv%C3%A4rldsanalys%20och%20uppf%C3%B6ljning/Film%C3%A5ret%20i%20siffror/Film%C3%A5ret%20i%20siffror%202006.pdf>

underhållningsfilm. Uppsatsen kommer också fokusera på hur filmernas muslimska protagonister framställs. En bra kunskap att veta angående protagonister och dess motsatspar, antagonister är att protagonister är den goda sidans karaktärer och antagonister är den mörka sidans karaktärer.

1.1 Syfte och problemformulering

Uppsatsen syftar till att se vad för stereotypiska inslag om Islam och muslimer som visualiseras i underhållningsfilmer producerade i USA efter 2002. Det ska också studeras mer specifikt hur muslimer, som är framträdande protagonister i filmerna, visualiseras. Filmerna som utgör det empiriska materialet är *Hidalgo*, *The Kingdom* och *Traitor*. Frågeställningarna som uppsatsen har till syfte att besvara är:

- Vilka inslag av en stereotypisering om Islam och muslimer visualiseras i de utvalda underhållningsfilmerna?
- Hur skildras protagonistiska muslimska huvudkaraktärer i de valda underhållningsfilmerna?

1.2 Tidigare forskning

Det har gjorts en hel del studier om Islam, media och stereotyper och i urval av tidigare forskning har jag valt att nämna följande litterära verk. Orsaken till att jag väljer just dessa litterära verk beror på att de tillsammans ger en bra översikt över förhållandet mellan Islam och media. Urvalet bidrar till att visa på den forskning och kunskap som redan finns inom området. Först presenteras den forskning som gjorts angående begreppen Islamofobi, stereotypisering med Mattias Gardell och Christer Hedin. Därefter presenteras forskningen som gjorts angående förhållandet mellan öst och väst i Edward W. Said's bok. Slutligen presenteras två verk skrivna av Ali Muhammadi och Philip Seib som tar upp förhållandet mellan det globaliserade samhället, media och Islam och vad detta förhållande kan leda till.

Mattias Gardell har med boken *Islamofobi*³ visar på det hat och rädsla som idag tycks finnas i det västerländska samhället. En stor del av innehållet i sin bok tillägnar han till att visa på kritik av de fördomar som finns i begreppet islamofobi. Med boken försöker Gardell visa på en falskhet som kommit att känneteckna muslimer och han använder sig av fakta för att visa på hur det faktiskt ligger till med Islam och muslimer. Gardell bidrar till uppsatsens användande av begreppet islamofobi och han visar på de åsikter som cirkulerar i samhället och som är en del av uppfattningen och innehållet i islamofobi.

Christer Hedin ger i boken *Islam och västerlandet*⁴ ett underlag som visar på det som förenar islam och väst men också på det som synes vara grunden till de olikheter som uppfattas finnas mellan Islam och väst. Detta innehåll visar sig användbart vid förståelsen om stereotypiseringen av Islam samt vi och dem tänket. Det stereotypiska

³ Gardell, Mattias. *Islamofobi*. Leopard Förlag: Stockholm, 2010

⁴ Hedin, Christer. *Islam och västerlandet – möten, myten och motsättningar*. Dialogs Förlag, Stockholm, 2006

innehållet grundar sig på just skillnader mellan två grupper och i denna studie handlar det om skillnader mellan väst och öst, Kristendom och Islam. Boken *Islam och västerlandet* har därför betydelse i förståelsen för uppkomsten i innehållet hos begreppen stereotyp och islamofobi.

Edward W. Said har skrivit boken *Orientalism*⁵ som belyser relationen mellan väst och öst där öst ses vara en konstruktion av väst. Said menar att innehållet i begreppet öst är generaliserande och ofta felaktiga påståenden som senare blivit sanningar och som används flitigt och ofta i beskrivningar om Islam och muslimer. Boken visar på att östs kultur både är tilldragande och intressant samtidigt som det finns negativa åsikter om den. Sammanhanget mellan Suids bok, *Orientalism* och uppsatsen är hur västvärldens syn till öst med innehållet i begreppet stereotypisering av muslimer som kan ha sin grund i generella åsikter som senare utvecklats till sanning.

*Islam Encountering Globalization*⁶ skriven av Ali Muhammadi visar på de problem en muslim kan komma att stå inför i den västerländska kulturen. Istället för att enbart se problematiken från västerlandets sida speglas det här från muslimers ögon. Exempelvis visas problematiken på det globaliserade samhället och framförallt media och medias betydelse. Boken visar på de huvudsakliga svårigheterna i den nu pågående globala process som muslimer står inför. Boken tar också upp hur väst hanterar och svarar mot Islams expansion i det globaliserade samhället. Bokens relevans till uppsatsen är hur västvärldens reaktioner mot islam utvecklats i det globaliserade samhället som kan ses ha kopplingar till islamofobi och stereotypiseringen av muslimer.

Philip Seib bidrar med sin bok, *Media and Conflict in the Twenty-first Century*⁷ till förhållandet mellan media och nyheter med krig och konflikter. Boken visar på betydelsen av media och dess kommunikation. Boken syftar till att visa på hur det som framställs i media påverkar människors åsikter om konflikter i olika delar av världen samt konflikthantering. I relation till uppsatsen visar Seib med boken *Media and Conflict in the Twenty-first Century* hur visualiserade inslag bemöts och kan påverka åskådare. I uppsatsen handlar det om innehållet i filmernas scener och hur de kan bidra till känslor och intryck hos åskådarna.

Det som denna uppsats bidrar med är hur media, med inriktning underhållningsfilm visualiserar och målar upp bilden av Islam och muslimer och specifikt i de tre utvalda filmerna som ingår i analysen.

1.3 Teori

Viktiga begrepp som används i uppsatsen och som behöver förklaras är islamofobi, stereotyper och media. Dessa teoretiska perspektiv har till syfte att ge en bild över filmernas visuella innehåll i analysen. Begreppet islamofobi används för att se om dess innehåll finns med i framställningen av Islam och muslimer i det empiriska materialet. Begreppet stereotyp, är användbart för att se om filmernas visualisering om Islam och

⁵ Said, Edward W. *Orientalism*. London: Penguin, 2003

⁶ Mohammadi, Ali. *Islam encountering globalization*. London: RoutledgeCurzon, 2002

⁷ Said, Philip M. *Media and conflict in the twenty-first century*. New York: Palgrave Macmillan, 2005

muslimer grundar sig i ett stereotypiskt tankemönster. Media ska belysa hur filmernas innehåll kan påverka dess mottagare.

1.3.1 Islamofobi

Islamofobi är ett begrepp som uppkommit då väst skapat sig föreställningar om öst. Begreppet är en produkt med ett innehåll som är producerat utefter västerländska åsikter utan att det som begreppet handlar om, Islam, varit delaktig. Islamofobi som begrepp är viktigt att förstå därför att det ger upphov till negativa tankar och ofta felaktig fakta om Islam och muslimer samt att det ger upphov till ett stereotypiskt tankemönster.

Begreppet islamofobi har ett antal olika definitioner men en gemensamma grundtanke för definitionerna är att begreppet avser en rädsla för islam där muslimers närvaro är en fara för samhället eftersom dess religion utgör en grund för negativa beteenden.⁸ Islamofobi används också för att beteckna attityder och handlingar mot muslimer.⁹ Det är ett relativt nytt begrepp som uppkommit under 1900-talet men föreställningen och de attribut som islamofobin innehåller har sedan länge funnits i samhället. Islamofobi behöver inte heller nödvändigtvis riktas mot Islam och dess religion. Det är en möjlighet att själva begreppet riktar sig till muslimer som människor och att dessa människor är måltavlor för det hat och den rädsla som islamofobi har blivit representativ för.¹⁰

En av islamofobins största betydelser är den etnocentriska uppdelningen i ett vi och dem -tänkande, det vill säga sättet som vi tänker och tycker om dem. Begreppets innehåll används i definieringen över hur muslimer är. Det uppdragas en skillnad över hur vi gör och vad dem gör samtidigt som det vi gör är det rätta utefter ett västerländskt tänkande.

Förhållandet mellan stereotyper och islamofobi är att själva begreppet islamofobi innehåller stereotypiska tankegångar. Islamofobins innehåll är grundat på ett stereotypiskt tankesätt angående muslimer.

1.3.2 Stereotyp

Stereotyper är föreställningar och övertygelser av egenskaper, attribut och beteenden som en grupp kännetecknas av.¹¹ De är på så sätt ett medel för att beskriva generella utmärkande drag som den egna gruppen anser en annan grupp har. Stereotyper definieras utifrån en kognitiv struktur där innehållet är grundat av personers kunskaper, övertygelser och förväntningar om en annan grupp och dess medlemmar.¹² Det innebär att de attribut och egenskaper som finns i en stereotypisk föreställning grundade efter hur den egna gruppens synsätt mot en annan grupp är. Det är återigen vi som bestämmer hur dem är utan att dem får möjlighet att bidra med sin egen version eller tolkning. I situationer då

⁸ Gardell, Mattias. *Islamofobi*. Leopard Förlag: Stockholm, 2010, s. 15

⁹ Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter. *Islamofobi : - en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Forum för levande historia: Stockholm, 2006, s. 14

¹⁰ Gardell, 2010, s. 12

¹¹ Araya, Tadesse. *Stereotypes : Suppression, Forgetting, and False Memory*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2003, s. 11

¹² Araya, 2003, s. 8

människor eller en grupp inte är särskilt positiva mot en annan grupp är de benägna att förklara den andres beteende med det egna negativa tyckandet.¹³

Enligt Morey och Yaqin (2011) kan stereotyper beskrivas ha tre funktioner där den första funktionen beskrivs i termer av sociala orsaker. Den grupp som stereotypiseras ses som orsaken till en händelse, exempelvis terroristhandlingar. Den andra funktionen beskrivs som ett socialt berättigande där stereotyperna är skapade i syfte att rättfärdiga beteende mot en grupp, som till exempel koloniseringen. Den tredje funktionen, enligt Morey och Yaqin är social differentiering som innebär att skillnader mellan två grupper betonas med en tydlig favorisering av den egna gruppen framför den andra.¹⁴ Stereotyper är ofta inte något som skapas och framställs hastigt utan dess innehåll formas, utvecklas och anpassas under en längre tidsperiod. Skapandet av stereotypisering har påverkats av media med dess visualisering av olika händelser som antingen stärker eller sänker en stereotypisk föreställning om en grupp. Människan vill se sig själv och sin grupp som positiv och gör detta genom att visualisera och kategorisera andra grupper mer negativt.¹⁵ Eftersom stereotypers innehåll utvecklats under lång tid kan det därför vara svårt att förändra dem. Det är fullt möjligt att dra paralleller till den stereotypisering som finns av Islam och islamofobi med rädsla och osäkerhet. Mycket grundar sig i okunskap av vad Islam verkligen är och många saknar faktabaserade kunskaper om själva religionen eller om muslimer som människor. När kunskap saknas är det därför enkelt att luta sig tillbaka på stereotypiseringar och äldre attityder. På detta vis går det också att förstå stereotyper som sociala representationer av vardaglig kommunikation.¹⁶

1.3.3 Media

I kommunikations- och informationssamhället har västerländsk media haft en nyckelroll i skapandet av attityder och bekräftat fördomar om muslimer.¹⁷ Tv, nyheter, kvällstidningar, affischer, filmer och radio är kommunikationsmedel vars innehåll hjälper till att forma och socialisera oss som individer och där dess innehåll kan vara vinklat till förmån för att locka fler åskådare, åhörare och läsare. Olika typer av media kan därför ha en tendens till att visa ett generaliserat och styrt material. En viss typ av material kan också överrepresenteras då det visas oftare. Media är snabb med att göra reportage angående terrorbombningar och det ges ett större utrymme i jämförelse med exempelvis fredliga Islamiska högtider. Media hjälper också till med upprätthållandet av stereotypisering som kan orsaka samhörighet men också utanförskap beroende på om en individ tillhör vi eller dem. Vanliga visuella framställningar och representationer av Islam i medier är bland annat muslimska kvinnor som bär burka eller hijab och skäggbeklädda män vilket då innebär att en liten del av den muslimska befolkningen får representera helheten. Ibland stärks männens tillhörighet till islam genom sevenser där bön genomförs. Den religiösa prägel som synliggörs i samband med Islam har förmågan att

¹³ Austers, Ivars. *Perspectives of ethnic group attributions*. Akademitryck AB: Edsbruk, 2001, s. 13

¹⁴ Morey, Peter & Yaqin, Amina. *Framing muslims : Stereotyping and representation after 9/11*. Harvard University Press: London, 2011, s. 31

¹⁵ Araya, 2003, s. 9

¹⁶ Austers, 2001, s. 9

¹⁷ Morey & Yaqin, 2011, s. 55

bidra till att det är olikt det sekulariserade.¹⁸ Samtidigt kopplas symboler som exempelvis skägg, *kuffiyehs* (en huvudbonad), och utmärkande klädsel till terrorism.¹⁹ Kännetecken för terrorister och muslimer i fråga om utseende har liknande stereotypiska attribut som kan bidra till draga paralleller och likheter mellan terrorism och Islam.

1.4 Metod

De metoder som används i uppsatsen är semiotisk och narrativ och eftersom det empiriska materialet i analysen endast innehåller tre filmer kommer därför undersökningen grunda sig i en kvalitativ metod.

Uppsatsen utgår från en kvalitativ studie eftersom syftet med uppsatsen är att se tre underhållningsfilmer och studera dess innehåll för att det ska ge en större förståelse för hur Islam och muslimer visualiseras. Med en kvalitativ metod riktas fokus till att identifiera och utveckla begrepp, kategorier och resonemang utefter det material som samlats in till arbetet.²⁰ Kvalitativ forskning grundar sig i material som består av språkliga utsagor, nedtecknade beskrivningar eller sociala samspel där det huvudsakliga syftet är att förstå det som framförs.²¹ Med kvalitativ metod så ges det ett större utrymme till detaljrikedom i det som undersöks.²² Den kvalitativa metoden eftersträvar att ge en helhetsbild över det undersökta materialet som innebär att studien också lämpar sig till en undersökning som utgår från ett mindre empiriskt material. Användandet av en kvalitativ metod innebär att det sker en prioritering, eftersom fler variabler undersöks istället för många enheter.²³ Eftersom analysen inte använder sig av statistisk data blir undersökningen inriktad till kvalitativ metod. Analysen i uppsatsen grundar sig i det som visualiseras i materialet och det som visualiseras kan också skilja sig åt i de tre filmerna.

Kvalitativa metoder lämpar sig bra i en undersökning då vi som forskare är öppna för oväntade händelser²⁴ och då helt enkelt när vi inte vet vad som kan tänkas uppkomma i det undersökta materialet men som vi ändå är öppna till att använda oss av.

1.4.1 Narrativanalys

Vid användandet av narrativanalys skapas det ett stort antal möjligheter eftersom, beroende på hur metoden används kan den se ut på många olika sätt. Detta gör att forskare som använder sig av narrativanalys skapar en personlig och egen tolkning av det som studeras. Narrativanalys är väldigt ombytlig och kan utmynna i olika former just beroende på vad utövaren väljer att fokusera på.

Eftersom analysen grundar sig på innehållet i de utvalda filmerna är en narrativ analys användbar då fokus inriktas till specifika händelser och budskap som annars gått

¹⁸ Morey & Yaqin, 2011, s. 115

¹⁹ Morey & Yaqin, 2011, s. 115

²⁰ Ahrne, Svensson, 2011, s. 25

²¹ Ahrne, Göran, Svensson, Peter. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, 2011, s. 18-19

²² Jacobsen, Dag Ingvar. *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Studentlitteratur AB: Lund, 2002, s. 142

²³ Jacobsen, 2002, s. 143

²⁴ Jacobsen, 2002, s. 146

obemärkt förbi.²⁵ Att studera och utforska en films berättarteknik blir således att studera dess narrativ.²⁶ Med filmers berättarteknik så syftas det på specifika händelser, objekt eller dialoger som ger en viss betydelse, både i enskilda scener men också i filmen som helhet.

Det går inte att tala om att det endast finns en sorts narrativ, istället handlar det om en mängd olika sorter. Anna Johansson visar i sin bok *Narrativ teori och metod* på en modell som ska bidra till en strukturering av narrativ. Modellen använder sig av två centrala dimensioner där narrativ kan kategoriseras in. Den första dimensionen är helhet kontra kategori och den andra dimensionen är innehåll kontra form.²⁷ Den första dimensionen är inriktad till en helhetsbild av det som undersöks och den berättelse som det går att få fram. Den andra dimensionen är mer inriktad till det studerandes explicita innehåll. Här används frågor som syftar till vad berättaren hade för avsikt då materialet skapades och vad är det berättaren vill ha sagt.²⁸ Dessa två dimensioner är därefter uppdelade i fyra olika inriktningar men en blandning av de fyra inriktningarna är inte ovanligt vid en analys.

Eftersom syftet med uppsatsen är att se om det förekommer visuella inslag i de valda underhållningsfilmerna som kan kopplas till innehållet i stereotypiseringen av islam och muslimer samt islamofobi så är en narrativ metod lämplig att använda. Orsaken är narrativ, enligt en inriktning fokuserar på vissa delar av en helhet, en så kallad delinnehåll eller innehållsanalys. Helheten delas upp i mindre bitar och de delar som faller in under en och samma definierade kategori samlas och analyseras utan att de relateras till sin helhet.²⁹ I relation till denna undersökning blir det därmed en uppdelning av filmerna och de bitar som visar på ett stereotypiskt innehåll av Islam och muslimer väljs ut eftersom dessa bitar tillhör den definierade kategorin och analyseras därefter tillsammans. Innehållet i stereotypiseringen av Islam och muslimer är ganska omfattande, eftersom det går att tolka in både objekt och dialoger, så kommer min definierade kategori att innehålla både visuella uttryck och objekt som går att koppla till stereotypiseringen av Islam och muslimer.

Den kritik som finns vid användandet av narrativanalys är att det är svårt för andra att reproducera en studie eftersom studien grundar sig i forskarens egna tyckanden, definiering och formuleringar.

1.4.2 Semiotik

Semiotik är ett teoretiskt tolkningsperspektiv men också en metod som tolkar de symboler som framkommer i ett objekt. En symbol kan vara en bild eller ett talat uttryck.³⁰ Semiotik är därmed en metod som lämpar sig väl till studiet av filmer och filmanalys eftersom metoden kan tillämpas till mindre delar i en större helhet. Symboler som är intressanta för en semiotisk analys kan uttrycka sig i ett antal olika variationer. Ord, bilder, ljud, gester,

²⁵ Bergström & Boréus, 2012, s. 242

²⁶ Nordmark, Dag. *Bildspråkets betydelse*, - ett bidrag till filmteorins historia. Norstedts tryckeri: Stockholm, 1976, s. 171

²⁷ Johansson, Anna, *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*, Studentlitteratur: Lund, 2005 s. 288

²⁸ Johansson, 2005, s. 288

²⁹ Johansson, 2005, s. 289

³⁰ D'Alleva, 2005, s. 28

föremål och idéer³¹ som framkommer i ett material går att studera genom en semiotisk metod.

Semiotik är läran om tecken och är en teckenteori men eftersom det kan betyda en mängd olika saker kategoriseras semiotiken upp i två olika uppfattningar beroende på vad ett tecken är. Dessa två teckenuppfattningar kallas den indexikala och den kommunikativa. Den indexikala uppfattningen syftar till tecken som visar på något, exempelvis symtom som visar på att en viss typ av sjukdom är annalkande. Den kommunikativa uppfattningen visar istället tecken för något eller om något. Denna uppfattning är uppdelad i två olika varianter. I den första varianten går det att se hur talspråk används och vad orden förmedlar. I den andra varianten är det objekt som förmedlar något och som den kommunicerande använder för att det visuella ska visa på en betydelse.³²

Den kommunikativa uppfattningen med båda varianterna är den som kommer att appliceras i uppsatsen. Eftersom denna uppfattning syftar till tecken som visar tecken för, eller om något är den lämplig med hänsyn till de frågeställningar uppsatsen har till syfte att besvara. För att applicera den första varianten blir det att se på det talspråk som används i filmerna och om det i språket uppkommer symboler eller tecken som kan kopplas till innehållet i stereotypiseringen av Islam. Appliceringen av den andra varianten sker då omgivningen och miljöerna analyseras för att se om de visar tecken som är tillhörande i en stereotypisering av Islam, exempelvis specifika klädesplagg eller ett viss handlande eller agerande som för åskådarens tankar till ett stereotypiserat tänk.

En semiotisk tolkning är beroende av forskarens tolkningssystem och tolkningen är ett resultat av forskares kunskaper som innebär att det kan skapas en mängd olika tolkningar utifrån samma material. Användandet av semiotisk analys innebär alltså att forskaren ser till sin egen kunskap och erfarenhet i arbetet.

1.5 Material

Det primära materialet som jag utgått ifrån i denna uppsats består av tre filmer, *Hidalgo* (2004), *The Kingdom* (2007) och *Traitor* (2008). Filmen *Hidalgo* är en blue-ray utgåva och versionerna av *The Kingdom* och *Traitor* är DvD utgåvor. *Filmerna Hidalgo* presenteras som en sann historia medan *The Kingdom* och *Traitor* är fiktiva berättelser.

För att begränsa urvalet av de filmer som skulle ingå i den empiriska undersökningen har jag utgått från ett antal kriterier.

Det första kriteriet var att filmerna ska ha producerats år 2002 eller senare. Orsaken till tidsbegränsningen var att se till hur dagens filmindustri visualiserar Islam och muslimer. Att året 2002 är utgångspunkten beror på händelsen som utspelade sig den 11 september 2001 vid World Trade Center och det är av intresse att se hur filmindustrin visualiserar Islam och muslimer efter denna händelse. Händelsen vid World Trade Center beskrivs i ett senare kapitel.

Det andra kriteriet bestod i att filmerna som ska undersökas i uppsatsen ska ha producerats i USA. Vad som menas med att filmerna ska ha producerats i USA är att

³¹ D'Alleva, A. *Methods and theories of art history*. I urval: "The analysis of form, symbol and sign" (ss.28-45). London: Laurence King, 2005, s. 29

³² Kjørup, Søren, *Semiotik*, Studentlitteratur: Lund, 2004, s. 9f

produktionsbolaget som är ansvarig för filmen ska vara förankrad och placerad i USA. Det finns idag ett stort utbud av filmer och det finns vissa produktionsområden som lyser starkare än andra. Det är främst Hollywood i USA och Bollywood i Indien som är de stora aktörerna när det handlar om filmer. Orsaken till att valet föll på att filmerna skulle ha producerats i USA är därför att dessa filmer är mer distribuerade i USA och Europa till skillnad från filmer producerade i Bollywood. Orsaken till att filmerna skulle vara producerade i USA berodde på att se hur Islam och muslimer generaliseras i underhållningsfilm efter händelsen vid World Trade Center. För att se om den stereotypisering som finns i västerländska samhällen återspeglas i underhållningsfilmer anser jag att materialet som ska undersökas också måste ha producerats i dess kontext.

Det tredje kriteriet var att filmerna som skulle ingå i det empiriska materialet skulle ha tydliga muslimska inslag. Mer specifikt innebär det att filmerna ska ha karaktärer där det tydlig framgår att karaktärerna är tillhörande Islam. Dessa karaktärer ska också ha en större betydelse och ha ett tillräckligt stort utrymme i filmen för att de ska vara betydande för filmens handling. Filmerna ska dessutom ha en karaktär där det tydligt framgår att karaktären är protagonist.

Det fjärde kriteriet var att filmerna ska ha uppnått en tillräckligt stor popularitet. Det görs bäst genom att se hur många som faktiskt sett filmerna. För att se om filmerna uppfyller kriteriet har *Svenska Filminstitutets* hemsida³³ använts där det bland annat finns statistik angående besökare hos svenska biografer för varje år samt antalet besökare för varje enskild film som visats på svenska biografer. Även om Filminstitutet endast bidrar med statistik från filmer som visats på bio i Sverige ger det ändå en indikation på sevärdheten hos filmerna. *IMDb*³⁴ är också en källa som använts i syfte att se på de utvalda filmernas popularitet.

Orsaken till dessa begränsningar var för att kunna finna ett material där det är möjligt att besvara de tidigare nämnda frågeställningarna.

Vid sökandet efter material som uppfyllde de fyra kriterier som är nämnda ovan visade det sig att ett sådant material var sällsynt att finna. Resultatet av sökandet efter filmer som i största möjliga utsträckning motsvarade de fyra kriterierna var följande:

- *Hidalgo* (2004)
- *Kingdom of Heaven* (2005)
- *Sahara* (2005)
- *The Kingdom* (2007)
- *Traitor* (2008)
- *Green Zone* (2010)

På grund av uppsatsens omfång var det beslutat att en analys bestående av tre filmer skulle vara tillräckligt för att få fram ett tillfredsställande resultat föll valet på *Hidalgo*, *The Kingdom* och *Traitor*. Orsaken till att *Sahara* och *Green Zone* inte valdes berodde på att de muslimska protagonisterna gavs mindre utrymme i respektive film i förhållande till de tre filmerna som blev valda. Filmen *Kingdom of Heaven* valdes bort därför att det var en större otydlighet i vilka muslimska karaktärer som var protagonister. Det var också den

³³ Svenska Filminstitutet, Hämtad 25-11-2013, kl. 09:34, <http://www.sfi.se/sv/>,

³⁴ IMDb, hämtad 2013-12-04, kl. 11:17, <http://www.imdb.com>,

film som till innehållet utspelade sig i en tidsperiod som var längst ifrån de tre filmerna som valdes.

Genren i de tre valda filmerna skiljer sig inte alltför mycket. *Hidalgo* (2004) nämns vara en action/äventyr/western, *The Kingdom* (2007) är action/drama/thriller och *Traitor* (2008) är action/drama. Att filmernas genre inte skiljer sig alltför mycket beror på att det material som var användbart i denna undersökning helt enkelt var väldigt snävt. Det gavs inte utrymme till att kunna välja filmer som skulle ingå i undersökningen utefter ett varierande genre. En möjlig orsak kan vara att muslimska karaktärer i västerländskt producerade underhållningsfilmer enbart visualiseras i filmer som har en viss typ av genre, exempelvis då action och thrillers.

Vid sökandet av det empiriska materialet hittades nedanstående filmer som uppfyllde vissa kriterier men inte tillräckligt för att kunna användas i uppsatsens analys. Följande filmer är alltså inga filmer som fanns med när urvalet av det empiriska materialet genomfördes men nämner dem just på grund av att de fullföljer vissa kriterier.

- *Munich* (2005)
- *United 93* (2006)
- *The Kingdom* (2007)
- *The Hurt Locker* (2009)
- *Unthinkable* (2010)
- *Act of Valor* (2012)
- *Zero Dark Thirty* (2012)

Majoriteten av dessa filmer utspelar sig i militärisk miljö. En stor del av innehållet i filmerna består av explosioner, vapen och död.

Som nämnts har *IMDb* använts för att se till filmernas popularitet. *IMDb* är ett informationscenter där filmer, serier och underhållningsprogram finns. Databasen har förutom det stora materialet också ett forum där materialet betygssätts av sidans besökare. Sidan har tillgång till över 2 miljoner filmtitlar som är sökbara.³⁵

IMDb is the world's most popular and authoritative source for movie, TV and celebrity content. The IMDb consumer site (www.imdb.com) is the #1 movie website in the world with a combined web and mobile audience of more than 160 million unique monthly visitors. IMDb offers a searchable database of more than 130 million data items including more than 2 million movies, TV and entertainment programs and more than 4 million cast and crew members.³⁶

Det är med andra ord är *IMDb* ett värdefullt verktyg för att skapa sig ett första intryck av ett filmmaterial. Användandet av *IMDb* som källa kräver ett kritiskt förhållningssätt eftersom betygssättningen av filmerna är utförd av dess användare. Betygen som är tillgängliga grundar sig därmed på personliga tyckanden och intressen. Därmed kan slutsatsen dras att betyget som en film fått inte behöver vara helt korrekt och kan skilja sig från exempelvis betygssättningen från filmkritiker och personer som arbetar med film och betygssättning till film. Fördelen med att använda *IMDb* är att det ger en viss indikation på filmernas popularitet. Ju fler personer som faktiskt betygssatt filmen visa på att filmen ändå

³⁵ IMDb, hämtad 2013-12-04, kl. 10:25 http://www.imdb.com/help/show_leaf?about&ref =hlp_brws

³⁶ IMDb, hämtad 2013-12-04, kl. 10:34, <http://www.imdb.com/pressroom/about>

setts av ett visst antal personer. Betygen som filmerna *Hidalgo* (2004), *The Kingdom* (2007) och *Traitor* (2008) fått hos *IMDb* är.

- *Hidalgo* (2004), medelbetyg på 6,6/10 grundat i 55 352 betygsättningar.³⁷
- *The Kingdom* (2007), medelbetyg på 7,0/10 grundat i 84 673 betygsättningar.³⁸
- *Traitor* (2008), medelbetyg på 7,0/10 grundat i 42 938 betygsättningar.³⁹

Med hänsyn till betygen på det valda material och antalet betygsättningar kan slutsatsen dras att de är relativt populära och setts av en tillräckligt bred publik vilket då synliggör att de tre filmerna uppnår det fjärde kriteriet.

2. Framställningen av Islam i väst

Efter att kalla kriget tog slut och dess hot var neutraliserat inriktades fokus till öst och Islam som sedan medeltidens dagar framställts som ett hot mot väst och kyrkan men som under kalla kriget fått stå i skymundan. Den islamofobiska idétraditionen fick ny kraft efter bombningarna mot World Trade Center den 11 september 2001.⁴⁰

Media som kvällstidningar, serier, filmer, radio och nyheter är snabba med att visa ett ofta medvetet och partiskt innehåll som framkommit genom ett stereotypiserat synsätt. Uppkomsten av den negativa föreställningen av muslimer går tillbaka till medeltiden då det kristna väst plötsligt kom i kontakt med det muslimska öst. Det krävdes en förklaring till hur denna nya grupp spreds utmed den då kända världen för de kristna.⁴¹ Enligt Mattias Gardell går islamofobins idéer också att spåra bakåt i tiden till medeltiden, osmanska riket och Europas kolonisering.⁴² Religionen Islam har sedan den blev upptäckt av väst varit ett föremål för kritik och utmålats som annorlunda. Islam har under lång tid föreställts som ett militärt hot mot södra och östra Europa i tusen år.⁴³ Bilden av Islam och muslimer under medeltiden har sin grund av att det kristna Europa, där kyrkan hade stor makt, såg muslimerna som antikrists härskaror och måste således besegras i guds namn. Föreställningen har därefter omformulerats, påbyggts och utvecklats för att passa i historiens sociala och politiska sammanhang.⁴⁴ Jonas Otterbeck och Pieter Bevelander spårar begreppet islamofobi till 1918 i Frankrike där det går att finna belägg för termen. Nästa händelse sker i Storbritannien 1997 då begreppet islamofobi får ny kraft och skapar diskussioner.⁴⁵

Definieringen av själva begreppet islamofobi går att spåra långt tillbaka i historien och har formats i medeltidens vagg men under vår tid har det utvecklats och blivit en ofta nämnd fråga i både offentliga och privata sammanhang. Själva begreppet Islam är en vanligt förekommande fråga hos politiker, och framförallt med Sverigedemokraternas

³⁷ IMDb, "Hidalgo" http://www.imdb.com/title/tt0317648/?ref=mv_sr_1, Hämtad 04-12-2013, kl. 10:33

³⁸ IMDb, "The Kingdom" http://www.imdb.com/title/tt0431197/?ref=mv_sr_1, Hämtad den 04-12-2013, kl. 10:34

³⁹ IMDb, "Traitor" http://www.imdb.com/title/tt0988047/?ref=mv_sr_1, Hämtad den 04-12-2013, kl. 10:35

⁴⁰ Gardell, 2010, s. 43

⁴¹ Morey & Yaqin, 2011, s. 7

⁴² Gardell, 2010, s. 45

⁴³ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 17

⁴⁴ Gardell, 2010, s. 10

⁴⁵ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 9

intåg i riksdagen 2010 efter att ha erhållit över 4 % av rösterna. Islamofobi och stereotypisering är ett resultat av en generalisering, som delas av ett stort antal människor med varierande erfarenheter.⁴⁶ Sverige som kristnades omkring högmedeltiden, var inte sen med att utmåla turken, som ofta fick representera Islam för västerlänningarna, i negativa sammanhang. Protestantismen och Martin Luther ansåg till och med att muslimer var ”djävulens verktyg” och att bekämpa dem var en kristen plikt.⁴⁷ Svenska präster framställde under 1500-talet Islam och turken som kristendomens största fiende och information om krigshändelser mellan kristna och muslimer uppdaterades kontinuerligt med utfärdade böndagsplakat.⁴⁸ Därmed lades grunden till islamofobi i ett tidigt stadium och det var den kristna kyrkan som gick i spetsen.

Samhället idag är uppbyggt på kommunikation och information som bidrar till ett snabbt nyhetsflöde. Media är idag starkt närvarande i vardagen och vi möts av tusentals bilder och nyheter via exempelvis informationsverktyg som radio och tv varje dag. Många forskare har menat att det inte går att vara opåverkad med all den information som finns runt omkring oss och mycket av det som förmedlas karakteriseras av stereotypisering:

Nyheterens stereotypisering består i upprepningen av en tematik och rollfördelning, som upprättar skillnader mellan kulturer, sådana att svenskt är lika med modernt, fritt, jämställt, medan muslimskt eller ’från Mellanöstern’ innebär traditionellt, förtryckande, patriarkalt. [...] Vidare innebär stereotypiseringen att olikheter mellan kulturer översätts till egenskaper hos individer.⁴⁹

Överlevnaden av det stereotypiska tankesättet som finns kvar sedan medeltiden kan därför ses bero på medias framställning. Media bidrar med upprättandet av skillnader mellan kulturer, föreställningen om vi och dem har kvar sitt fäste i det globaliserade samhället.

Filmindustrin började i ett tidigt stadium gestalta öst och denna tidiga representation gjord av väst om öst innehöll ”oaser, palmer, tält, orientaliska palats, kaféer, basarer och kameler”.⁵⁰ Föreställningarna angående utseendet hos manliga muslimer representerades av skägg, sablar, dolkar, magi och lampor. Muslimska kvinnorna representerades med transparenta kläder, slöjor, bjällror och naveljuveler⁵¹ och tanken med att Islam var och är en kvinnoförtryckande religion uppkom omkring 1960-talet.⁵² Idag är västerländsk filmindustrin inte lika utmärkande när Islam och muslimer ska visualiseras. Istället visas muslimer mer som mystiska karaktärer som utåt sett är välanpassade i inledningen av en film för att längre in i handlingen sakta och slutligen visa sitt onda inre vars syfte är att förstöra väst.⁵³ Det ska återigen nämnas att ett stort innehåll som vi ser och upplever i teverutan och på biografier är producerat i väst och framförallt i USA.⁵⁴

⁴⁶ Mattis, Moa (Red.). *Orientalism på svenska*. Ordfront: Stockholm, 2005, s. 87

⁴⁷ Gardell, 2010, s. 59

⁴⁸ Gardell, 2010, s. 59

⁴⁹ Mattis, 2005, s. 93

⁵⁰ Gardell, 2010, s. 71

⁵¹ Gardell, 2010, s. 71

⁵² Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 18

⁵³ Gardell, 2010, s. 202-203

⁵⁴ Gardell, 2010, s. 96

Sett till de islamiska stereotyper som används i filmindustrin är de ganska konventionella och förutsägbara. Fanatism, okunnighet, labilitet och hämndbegär är attribut som brukar ges till en motståndare till fel sida i kampen mellan det goda och det onda. Begreppet populärorientalism är en sammansättning av de stereotyper som förknippas och utmålas finnas i Mellanöstern. Olika typer av generaliserade karaktärer som tillhör populärorientalismen är orientaliska terrorister, brutala patriarker, kuvade kvinnor, en dogmatisk och religiöst förnedrad islam.⁵⁵

I Sverige finns det ett medieklimat som generellt sett inte är positivt inställt till Islam.⁵⁶ Orsaken är ett föråldrat synsätt och innehåll som återfinns i läromedel, populärkultur och nyhetsrapportering i radio och tv. När Islam och muslimer visas i exempelvis nyheter har en stor procent av inslagen kopplingar till våld. Enligt en undersökning gjord i mitten på 1990-talet var ”nio av tio nyheter relaterade till islam och muslimer kännetecknas av en negativ tematisering: terrordåd, krig, fanatism och kvinnoförtryck”.⁵⁷

Jonas Otterbeck och Pieter Bevelander skriver att ”sedan framväxten av våldsinriktade islamistgrupper från 1970-talet och framåt har det skett en ökning av koppling mellan islam/muslimer och terrorism”.⁵⁸ Relationen och kopplingen som därmed kan dras är att våld är detsamma som problem och då Islam och muslimer framställs tillsammans med våldsscener blir också resultatet att muslimer förknippas med problem. Muslimska män skildras som ”engagerade i våld, kvinnoförtryck, svek och glorifiering medan kvinnor är undertryckta och ses som ett kollektiv utan egen handlingsfrihet”.⁵⁹ Filmer och serier är snabba med att tillämpa den generella stereotypiseringen av Islam och muslimer och genom användningen av språk och bild så förstärks också denna uppfattande skillnad som då visualiseras upp mellan väst och öst, kristendom och Islam.⁶⁰ Ett exempel kan vara att i sammanhang då muslimer visas i bild och text och ordet ”gud” framkommer så översätts, eller sägs ordet Gud med Allah.

I Sverige och den sekularisering som fått fäste i landet har det orsakat uppkomsten av kritik mot religiösa föreställningar och praktiker.⁶¹ I dessa typer av samhället kan visuella framställningar av religiösa utföranden skapa negativa reaktioner hos sekulariserade som kanske kan bidra till islamofobi. Det finns en avgörande skillnad med hur det är att själv uppleva öst till skillnad av hur islam och muslimer återskapas i media, kulturdebatter och politiska beslut.⁶²

Genom åren har det gjorts en mängd material i filmindustrin där filmernas innehåll visat på en väldigt negativ och primitiv syn av Islam och muslimer. Filmen *Inte utan min dotter*, som producerades år 1991 av Brian Gilbert är ett exempel på en sådan film. Med det stora material som skapats under de senaste 30 åren har de varit en bidragande orsak till just åsikterna, fördomarna och det stereotypiska tankesättet som delas om Islam och muslimer av väst. De upplevda sekvenserna på biodukarna

⁵⁵ Matthis, 2005, s. 7

⁵⁶ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 38

⁵⁷ Gardell, 2010, s. 98

⁵⁸ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 18

⁵⁹ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 39

⁶⁰ Gardell, 2010, s. 96

⁶¹ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 16

⁶² Matthis, 2005, s. 19

förflyttades därefter till en reell verklighet då händelsen med World Trade Center inträffade.

Moa Mattis skriver att:

Ett levande intresse för den post-islamistiska debatten skulle sannolikt minska klyftan mellan väst och den muslimska världen. De post-islamistiska nytänkarnas syn på till exempel demokrati, mänskliga rättigheter, religionens privatisering och teologin rationalisering förenar dem med alla andra som tänker i samma banor oavsett var i vår värld de lever och verkar.⁶³

Resultatet av det globaliserade samhället och ökat intresse till Islam och muslimer från västvärlden bör därför hjälpa till med att minska användandet av stereotypisering av muslimer och islamofobi.

2.1 Medias betydelse

För att förstå och kunna analysera materialet i denna studie måste också kunskap angående media och filmindustrins skapande ges en tanke. Hur något visualiseras tillhör den helhetsbild som åskådare tar till sig och tolkar det som ses på biografier, teveapparater och datorskärmar.

Det är inte bara skrivna ord och meningar som skapar språk. Det visuella som vi upplever är också skapare av ett språk. Det är fullt möjligt att göra en liknelse mellan filmers bilder, sekvenser och bildövergångar med texters ord, meningar och skiljetecken.⁶⁴ De är mer än bara underhållning och tidsfördriv under ett antal timmar. Filmer är förmedlare av det som visualiseras på scenen till åskådarna som befinner sig utanför scenen. Scenen syftas på den handling och händelseförlopp som en åskådare får beskåda via elektronisk utrustning som teveapparater, streaming genom datorer och ipads. Filmer är ett kommunikationsmedel vars uppgift är att avsiktligt förmedla tankar och känslor till åskådarna.⁶⁵ Media och nyhetsrapporteringar har en betydande påverkan på vårt sätt att tänka och uppfatta vår omvärld. Efter vad som visas i media så tycks det inte som om muslimer gör något annat än att spränga saker, kriga och stena kvinnor till döds.⁶⁶

En handling är ett resultat av flera bilder som förs samman och skapar tillsammans en berättelse.⁶⁷ Filmer har olika inslag där syftet är att försöka fånga publiken och som ska stärka en typ av känsla hos åskådaren angående den scen som vid tillfället presenteras. Olika inslag som tid och rum, musik och ljudeffekter, konflikt och upptrappning samt kamerans användning i aspekten påverkar hur åskådaren upplever situationen som en subjektiv eller objektiv medverkan i händelsen.⁶⁸

⁶³ Mattis, 2005, s. 142

⁶⁴ Nordmark, Dag. *Bildspråkets betydelser, - ett bidrag till filmteorins historia*. Norstedts tryckeri: Stockholm 1976, s. 166

⁶⁵ Nordmark, 1976, s. 169

⁶⁶ Gardell, 2010, s. 100

⁶⁷ Hansson, Hasse, Karlsson, Sten-Gösta, Nordström, Gert Z. *Bildspråkets grunder, om konst, film/tv, reklam, nyheter, barn/ungdomskultur*. Liber Utbildning: Stockholm, 1995, s. 42

⁶⁸ Hansson, Karlsson, Nordström, 1995, s. 46-47

Det som på något sätt påverkar och som har betydelse i filmer är det som åskådare tar fasta på.⁶⁹ Samma objekt i en sekvens kan ha olika betydelse efter åskådarens personliga erfarenheter och tyckanden. Exempelvis kan ett visst bilmärke för en person endast innebära att det är ett färdmedel medan en annan person upplever bilmodell, antal hästkrafter, avgassystem, maxhastighet osv. En bild säger mer än tusen ord är ett gammalt uttryck som också har en viss sanning.

Betydelsen av film uppstår med hjälp av sammankopplingen med de olika semiotiska beståndsdelarna som är en del av filmens innehåll.⁷⁰ Själva filmens innehåll samtalar med åskådaren och förmedlar dess information som tolkas från åskådarens ögon. Därmed blir det intressant att se vad som visualiseras i de 3 valda filmerna i denna uppsats angående om ett stereotypiskt förhållningssätt förekommer.

2.2 World Trade Center den 11 September 2001

Orsaken till att jag tar upp händelsen vid World Trade Center är därför att det utgör en utgångspunkt för valet av det empiriska materialet i denna undersökning. Det är av intresse att se hur Islam och muslimer generaliseras i underhållningsfilmer efter denna händelse.

De personer som planerade och genomförde attentatet ville visa att de besatt en mäktig kraft, en kraft som ingen annan hade.⁷¹ Operationen var att fyra större flygplan skulle kapas för att sedan krascha in i förutbestämda byggnader av betydelse för USA. Fyra mål var planerade att träffas och dessa mål var Pentagon, de två tvillingtornen, World Trade Center och Vita huset i Washington. Flygplanet som hade siktet inställt mot Vita huset nådde aldrig sin destination på grund av att planets passagerare lyckades överbemanna kaparna. Planet kraschade troligtvis på grund av det tumult som uppstod inne i planet eller för att ingen hade kunskap av att flyga planet. I attacken dog omkring 3000 människor men antalet varierar beroende på källa som används.

Efter händelsen vid World Trade Center, som kom att bli namnet för hela attentatet, bildades det en rädsla mot Islam och muslimer, inte bara de muslimer som fanns i andra länder och kunde ha kopplingar till olika terrornätverk utan det skapades en misstänksamhet mot alla. Den generella stereotypiseringen mot Islam och muslimer efter händelsen spreds snabbt. Det är fullt möjligt att dra paralleller till Irakkriget som startade 2003 till jakten och kriget mot terrorn. Händelsen med World Trade Center blev för många bekräftelsen till hur Muslimer är. Rädslan för Islam fanns sedan tidigare med the Clash of civilisation som är en teori där människors religiositet och kulturella identitet är grunden för uppkomsten av konflikter i det postmoderna samhället. Det som många fasat över och den rädsla och negativa uppfattning som tidigare fanns i samhället angående Islam och Muslimer blev efter elfte september 2001 förflyttades från tankens verksamhet ut till verkligheten. Jag valde att göra mitt urval av material till uppsatsen utefter datumet den 11 september 2001 just därför att händelsen som ägde rum vid denna tid förändrade synen och agerandet gentemot gruppen muslimer och religionen Islam. Skräcken och

⁶⁹ Lotman, Jurij. *Filmens semiotik och filmestetiska frågor*. PAN/Norstedt i samarbete med Sv. Filminst: Stockholm, 1977, s. 84

⁷⁰ Lotman, 1977, s. 86

⁷¹ Lincoln, Bruce. *Holy terrors : thinking about religion after September 11*. Chicago: Univ. of Chicago Press, 2006, s. 17

åsikterna mot Islam och muslimer fanns ju sedan länge i samhället men i och med händelsen vid World Trade Center blev det mer av en verklighet i människors liv. Därför är det intressant av att se muslimers framställning i underhållningsfilmer efter detta datum.

3. Resultat och Analys

I kapitlet kommer de tre utvalda filmerna presenteras i separata underkapitel. I enlighet med den narrativa metoden användbarhet i uppsatsen så kommer vissa scener i filmerna att utmålans och analyseras mer grundligt och som hjälpmedel i analysen används den semiotiska metoden för att se till specifika objekt eller dialoger i de utvalda scenerna för att se om det förekommer ett innehåll som kan kopplas till stereotypiseringen av Islam.

Det ska nämnas att i detta arbete använder jag orden väst som representant för USA och Europa samt öst som representant för Islam. Jag är medveten om att detta är i sig en generalisering och att exempelvis USA, Europa och Sverige skiljer sig åt på många vis, inte minst kulturellt. Detsamma gäller självklart begreppet öst som kan innefatta mångfaldiga kulturer och även Islam och muslim kan definieras olika. När jag använder mig av orden väst och öst är syftet inte att generalisera Islam och kristendom, USA och Arabien, utan begreppen används för att urskilja likheter eller skillnader i en händelse som redan har stereotypiserats i filmmaterialet.

När jag använder begreppet åskådare i texten syftar jag på föreställda personer som ser på filmen/filmerna.

3.1 Underhållningsfilmernas innehåll

Det kommer att ges en kort introduktion till handlingen och innehållet i varje film för att därefter övergå till själva analyseringen. I varje film har en muslimsk protagonist valts ut för att studeras mer noggrant i enlighet med en av frågeställningarna. När analysen är klar för respektive film kommer resultatet sammanfattas i en egen underrubrik. Det är också i detta kapitel en diskussion förs i samband med uppsatsens frågeställningar.

3.1.1 Film 1 – *Hidalgo* (2004)

Filmen *Hidalgo* sägs vara baserad på en verklig händelse, som har modifierats i Hollywoods anda, där vi som åskådare får följa Frank T. Hopkins som är en känd långdistansryttare under det sena 1800-talets Amerika. Till sin hjälp har han sin häst *Hidalgo* som är av rasen mustang och den amerikanska västerns frigående hästar som användes framförallt av indianerna. Filmens genre beskrivs vara action, äventyr och western men är också kategoriserad som en hästfilm.

Frank T. Hopkins (spelad av Viggo Mortensen) med *Hidalgo* har ryckte om sig i väst att vara den bästa kombinationen i långdistanslöpning. Filmen utspelar sig år 1891 och Hopkins reser för tillfället runt med Buffalo bills vilda västern cirkus där han medverkar i föreställningar. Det är en nedbruten man som först möter ögat och där flaskan verkar vara en nära vän. Filmens verkliga inledning till handlingen inträffar då Hopkins får ett erbjudande från Shejk Riyadh (spelad av Omar Sharif) av att medverka i Ocean of fire som är ett långdistanslopp på 480 mil genom den Arabiska öknen. Shejkens syfte är

att få reda på om Hopkins och Hidalgo är så bra som det sägs. Huvuddelen av filmen visar därefter de svårigheter som Hopkins och Hidalgo utsätts för och sedermera överkommer och besegrar. Ocean of fire testar flitigt Hopkins överlevnadskunskaper och utmanar hans ära och stolthet. Avslutet på filmen låter jag vara osagt.

Filmen utspelar sig huvudsakligen i Arabien där långdistansloppet äger rum. Det innebär att en stor del av miljöerna och klimaten befinner sig i ett ökenlandskap med arabiska influenser och har en orientalisk utsmyckning som består av palmer, oaser och sand. Genom hela filmen visas inte ett enda ställa bestående av gräs eller grönska. Inslag som ökenstormar och gräshoppssvärmar inträffar. Gömda fällor och kvicksand är också inslag i öknen miljö. Flera av de karaktärer som T. Hopkins möter under filmens gång är utpräglade att vara religiösa, exempelvis förs dialoger med ord som koranen och Allah. Ordet Allah nämns totalt åtta gånger⁷² i olika sammanhang. Innebörden och användandet av ordet Allah kan visa på att det befinner sig en religiositet eller tro hos personerna som använder sig av ordet.

I filmen finns det ett antal huvudroller och biroller som har betydelse för filmens handling men för att kunna besvara frågeställningen om hur protagonistiska muslimska huvudkaraktärer eller muslimska karaktärer av betydelse skildras i underhållningsfilmer har jag valt att fokusera på Shejk Riyadh.

Shejk Riyadh's introduktion i handlingen sker ca 25 minuter in i filmen och det första som möter åskådaren är att shejken bär klädseln *bisht* som är en form av kappa med tillhörande huvudbonad. Det är en äldre herre med ett vältrimmat vitt skägg av modellen helskägg. Utseendemässigt så bär shejken ett antal tecken som enkelt går att koppla till Islam. Shejken är i samtal med sin dotter angående ett giftermål mellan henne och prins Bin Al Reeh som anses ha högt anseende. Utsmyckningen och inredningen i tältet där scenen utspelar sig för tankarna till det exotiska i orienten, som också är symboler tillhörande Islam. Nästa scen där Shejken är närvarande sker 30 minuter in i filmen och det är också här det första mötet mellan honom och T. Hopkins sker. ”I Allahs namn välkomnar jag dig som gäst i mitt tält”⁷³ är de första orden som shejken uttalar. Enligt den kommunikativa uppfattningen med talspråkets användning går det att tyda ett religiöst innehåll. Han vägrar därefter hälsa fysiskt med Hopkins framsträckta hand. Orsaken sägs vara att han vid vidrörelsen av en otrogen skulle förlora sin kunskap att förutse framtiden, ett attribut som kan ses ha ett magiskt inslag. De tecken som shejken bär och som har kopplingar till stereotypiseringen av Islam och muslimer har förutom hans klädsel, också tillkommit att inkludera en kniv.⁷⁴ För att ytterligare förstärka shejkens tillhörighet till det orientaliska har det vid en scen, cirka 59 minuter in i filmen tillkommit en kroksabel som shejken bär i sin hand. Kroksabel har formen av ett böjt svärd och brukar vara en symbol för orienten.

Shejk Riyadh verkar vid den första anblicken och med sina språkliga fraser vara intresserad av det som finns i väster. Shejkens intresse till väst går också att se 54 minuter in i filmen då shejken ses läsa en tidning som enligt framsidan handlar om ”Buffalo Bill's Wild West”.⁷⁵ Längre fram i filmen så framgår det att shejken har ett starkt intresse för

⁷² Hidalgo, 2004, tid i filmen, 29:38, 30:02, 32:18, 38:57, 53:51, 59:11, 1:34:42, 1:56:27

⁷³ Hidalgo, DVD, Regisserad av Joe Johnston, USA, 2004, tid i filmen, 30:01

⁷⁴ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 30:28

⁷⁵ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 54:30

den Amerikanska västerns hjältar och är ivrig att få höra historier om bland andra Wyatt Earp och Doctor Holliday.⁷⁶

Shejken visar tecken till att kvinnans har en lägre betydelse och status genom att han ger följande mening, "please, ignore her presence" när hans dotter syns i bakgrunden.

Vid 59 minuter in i filmen är Shejk Riyadh i samtal med sin dotter angående en händelse som innefattade dottern och T. Hopkins. Riyadh uttrycker att dottern gett honom vanära då själva händelsen som gett upphov till scenen är att antaganden gjorts om att dottern, Jazira har haft fysisk kontakt med T. Hopkins. Shejk Riyadh framställs som en person som följer sharian och Koranen till punkt och pricka eller rättare sagt följer de äldre framtagna reglerna inom islamisk kultur och det framkommer under en dialog då han säger att "det står skrivet, att om kyska kvinnor bedriver otukt, så ska de stenas. Och lagen kräver att fadern måste dränka sin egen dotter".⁷⁷ Riyadh visar sig här strikt trogen till de regler som finns och verkar inte rygga tillbaka för att följa dem. Begreppet Zinā syftas på sexuellt umgänge utanför äktenskapet som enligt islamska regler inte är tillåtet.⁷⁸

Shejk Riyadh och hans sällskap blir vid sitt läger attackerade en bit in i filmen och när stridsdammet lagt sig visar det sig att shejkens dotter blivit tillfångatagen. För att hon ska frigges kräver plundrarna shejkens prisbelönta häst, Al-Hattal. Här står Riyadh inför ett moraliskt dilemma och val då uttrycker följande. "I cannot surrender what is most sacred to my family".⁷⁹ Det som syftas är hästen som ses befinna sig högre i rang än själva dottern.

I sista scenen med Shejk Riyadh får åskådaren se en ödmjuk sida där nya vänskapsband skapas mellan honom och T. Hopkins. Shejken ser inte ut att hålla på sina traditioner lika strikt längre då han nu tar tag i T. Hopkins hand och uttrycker "if i had the ability to foretell the future, perhaps i would have bet on the painted horse".⁸⁰ En kort sammanfattning av filmen blir därmed att vid inledningen så motarbetar öst väst. Väst arbetar i uppförsbacke där provningarna Hopkins ställs inför blir symbolerna för detta. Väst avslutar handlingen med att vinna och skapar sig därmed en vänskap med öst så blivit influerad och inspirerad av väst.

Filmens antagonister består till stor del av ett rövarband av muslimer men också av kvinnan Lady Anne Davenport som till utseende och härkomst är från väst men som levt länge tillamman med beduinerna som framkommer en bit in i handlingen.⁸¹ Davenport visar sig vara allierad med det muslimska rövarbandet. De attribut som går att tyda utefter Davenports dialoger är list, omoral, okänslig och falskhet. Samma eller liknande attribut tillägnas också rövarbandets ledare, Katib efter att symbolerna och tecknen i hans talspråk studerats. De två visualiseras även som sökare efter makt och ära som inte synes vara en lika åtråvärd egenskap hos protagonisterna Shejk Riyadh och Anthony T. Hopkins. Antagonisterna med muslimsk tillhörighet i filmen visar ett beteende där det finns ett intresse och nyfikenhet för väst och dess kultur som åskådaren får uppleva i ett flertal scener. Shejken ser ett större intresse i framträdande karaktärer och vilda

⁷⁶ Betydande karaktärer i historier från vilda västern under 1800-talet

⁷⁷ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 01:01:00

⁷⁸ Encyclopaedia of Islam, Second Edition, Sökord "stoning", hämtad 2013-12-17, kl: 12:37, http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-2/zina-or-zina-SIM_8168?s.num=8&s.f.s2_parent=s.f.cluster.Encyclopaedia+of+Islam&s.q=stoning+

⁷⁹ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 01:06:56

⁸⁰ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 01:57:12

⁸¹ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 35:26

västerens kultur medans hans dotter, Jazira visar ett intresse till kvinnans roll i västerlandet och framförallt den frihet som kvinnan har. Med Jaziras medverkan i filmen går det att tolka, genom framförallt talspråket att kvinnosynen inom väst och öst skiljer sig och att synen i öst är mer negativt framställd. Däremot framkommer det i Jaziras karaktär en rebellisk och mer modern gestalt som visar på att en förändring i kvinnans ställning måste förändras. Det som går att tolka enligt de tecken och symboler i, framförallt talspråket som framkommer i ett muslimskt innehåll är att en man kan ha flera fruar, kvinnan är underordnad mannen och kvinnan har inte mycket att säga till om är information som förmedlas mer eller mindre uttalat i filmen. Exempelvis benämns kvinnan som en ägodel eller tillhörighet till en man i ett avsnitt.⁸² Slöjan, eller *hijab* nämns endast förbigående under en scen i filmen men används däremot flitigt av kvinnliga skådespelare. Däremot är det uttalat att vissa stammar i området inte måste bära klädesplagget.⁸³ Dessa iakttagelser är alla ett tillhörande innehåll i stereotypiseringen av Islam och muslimer och då inriktat till kvinnans roll och ställning. I vissa scener går det att tolka tecken över att mannen är överordnad kvinnan. Det går att finna en viss hierarki och symbolerna för detta synliggörs främst i dialog mellan två parter. Synen med att mannen är överordnad kvinnan är ett drag som kan kopplas till stereotypiska föreställningen angående den muslimska kvinnan. Däremot är den huvudsakliga representanten för kvinnan, Shejk Riyadh dotter Jazira stridig och motsätter sig det äldre tankesättet. ”För jag är lyckligast på hästryggen, på platser där kvinnor är förbjudna”⁸⁴ säger Jazira när hon i en scen. Det går att tyda en kamp där hon försöker bryta sig fri som i sin tur kan tyda på en stark och självständig kvinna. Ifrågasättandet är ett attribut som synliggörs när hon uttalar meningarna ”varför måste jag äkta en man som inte ser på mig” och ”kvinnorna i de västra stammarna bär inte slöja”.⁸⁵ Denna rebelliska sida är ett tecken för att via på en med modern kvinnosyn med jämställdhet och feministiska drag. Eftersom Jazira är en muslimsk protagonist kan det ha betydelse i att hon visar på en karismatisk och upprorisk kvinna som vill gå ifrån de gamla och strikta lagarna som synliggörs via symboler i dialoger. Jazira är en stark karaktär som visar på en dagens moderna kvinnor i ett globaliserat samhälle som kämpar för orättvisor och en bättre ställning i samhället.

Religion är vanligt förekommande inslag i filmen och går att tolkas genom symboliken i karaktärers agerande och talspråk. Som redan nämnts tidigare används ordet Allah ett antal gånger och citat som ”when this race is over, I will pray five times a day”⁸⁶, ”no, it is Allahs will”⁸⁷ och ”now I understand his will”⁸⁸ bekräftar och synliggör religionens prioritet och värde.

Något som visas gå hand i hand med religion är agerandet av att följa traditionella regler och lagar. Sättet att leva är i enlighet med Koranen och haditherna är starkt förankrad i framförallt de manliga muslimska protagonisterna. En muslim säger ”It was this, or be removed of my left hand”⁸⁹ när han enligt sin historia blev dömd av att ha stulit mjölk. Han fick två val som var att antingen tjäna T. Hopkins eller bli av med sin

⁸² Hidalgo, 2004, tid i filmen, 59:50

⁸³ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 59:54

⁸⁴ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 25:40

⁸⁵ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 59:48

⁸⁶ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 1:21:04

⁸⁷ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 1:34:44

⁸⁸ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 1:56:30

⁸⁹ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 29:18

hand. En språklig markör över att straffsystemet är i enlighet med äldre riktlinjer men det är också en symbol över valmöjligheten som ges. Att dialogen kopplas till en manlig muslimsk protagonist visar på att de lever i enlighet med äldre lagar men att de ändå ges alternativ men det visar också på att alternativet med att tjäna Hopkins, som är en representation av väst ses som en negativt agerande.

En scen som illustrera en skillnad mellan öst och väst är den så kallade ”förhörsscenen”.⁹⁰ Förhörsmetoderna i öst visas bestå endast av en utfrågning och därefter avrättning oavsett om svaret som önskades uppnå inträffade eller ej. Den upplevda västerländska metoden innefattar istället ett mer förnuftigt händelseförlopp i förhållande till önskat resultat. Det senare är en mer tortyrliknande metod som leder till resultat som österlandets metod inte uppnår.

Det är möjligt att se filmen T. Hopkins, som representerar väst övervinner de svårigheter som han möter och besegrar muslimerna på deras egen arena och slutligen kommer först i mål som segrare.

I filmens slutskeende görs också en liknelse av T. Hopkins:

Remember that five hundred miles in Missouri? We had thre days in the lead. Sitting down there, greenery like it was nothing but green. And I said partner. heaven on earth is heading our way, we found it. I recon if there is a heaven on earth, there's gonna be a hell to.⁹¹

Styckets symbolik går att ge liknelsen vid att Amerika antas vara himmelriket och att Arabien, där de nu befinner sig liknas med helvete. Det ges här en religiös prägel genom att begreppen himmel och helvete används. Då T. Hopkins är den enda karaktären av kristen tro som deltar i loppet och blir vinnaren mot slutet kan tecknen därför också ges symboliken med att kristendomen segrar över Islam.

3.1.2 Film 2 – *The Kingdom* (2007)

The Kingdom (2007) utspelar sig främst i Saudiarabien och handlingen handlar om ett specialförband från CIA, USA som skickas till Saudiarabien för att lösa ett misstänkt terrorattentat. Gruppens uppdrag blir att undersöka vad som hände och vem som låg bakom attentatet. Till sin hjälp får gruppen tillgång till en lokal militär, Överste Faris Al-Ghazi som utgör den karaktär i denna undersökning som kommer att studeras närmare. Medlemmarna i specialförbandet består av Ronald Fleury (spelad av Jamie Foxx), Grant Sykes (spelad av Chris Cooper), Janet Mayes (spelad av Jennifer Garner) och Adam Leavitt (spelad av Jason Bateman).

Inledningen på *The Kingdom* börjar med att beskriva den relation som finns mellan USA och Saudiarabien utifrån ett historiskt perspektiv. Det genomförs en genomgång av den påstådda historiska och nutida situationen där händelser av betydelse visas. På detta sätt får åskådaren en snabb men ändå bra inledning till filmens innehåll och handling. I slutet av genomgången skildras påstådda skillnader mellan öst och väst och kommentaren ”The latest terrorist attacks showcase the great division between the pro US

⁹⁰ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 1:07:48

⁹¹ Hidalgo, 2004, tid i filmen, 1:46:40

monarchy, and the extremist Wahabi militants within the Kingdom”⁹² avslutar introduktionen.

Miljömässigt stämmer omgivningarna där filmen utspelar sig med det som anses typiskt för orienten i de objekt och scener där dessa paralleller kan dras. Eftersom karaktärerna upplevs befinna sig under ständiga hot från bombningar och terrorister så ger det kopplingar till en obehagligt miljö att leva i. Våld känns som vanligt förekommande och våldet symboliseras tillsammans med öst. Väst med representanterna av CSI agenterna är där för att bringa ordning i ett annars uppkommet och eskalerande kaos.

Överste Faris Al-Ghazi visas först cirka 14 minuter in i filmen. Scenen visar på ett förhör av en militär som misstänks vara inblandad i det terrorattentat som utgör grunden för filmens handling. I scenen går det att se tecken på att Al-Ghazi är missnöjd med metoden som används i förhöret. Han har en mer tillbakahållen roll under själva förhöret men utefter tolkningen av hans ansiktsuttryck och det talspråk som han använder sig av i scenen så går det att se symboler som kan tolkas till detta missnöje. Al-Ghazi ingriper slutligen när han anser att förhörsmetoderna inte ger något resultat och att de inte riktigt ses vara humana.⁹³

Den klädesutstyrsel som Faris Al-Ghazi använder sig av i filmens är inte särskilt varierande utan den består oftast av hans militäruniform och den bärs prydligt och korrekt och ibland visas han med en basker på hjässan som är tillhörande uniformen. Utefter de symboliska tecken, när det kommer till utsmyckning och klädsel visar inte filmens muslimska protagonist något som har tillhörighet till en stereotypisering av Islam. Genom filmen så ses Al-Ghazi också vara en man som värderar plikt väldigt högt, framför allt plikten av att utföra sitt arbete och han ses ut att ha en god medvetenhet om rangordningen och maktstrukturer. Han verkar vara strikt skolad i ett militäriskt tänkande genom att i filmen lyda order, göra honnör och stå i givakt. Exempel på detta visas då han erhåller order från en Saudiarabisk prins.⁹⁴ Enligt tecken som framkommer i talspråk visar det således att attribut som plikt-känsla och lydnad tillfaller öst. I jämförelse med väst, där CSI agenterna är representanterna visas det däremot ett större fritänkande och agerande.

Första mötet mellan Överste Faris Al-Ghazi och CSI specialistförband sker cirka 28 minuter in i filmen när förbandet anländer i Saudiarabien. De tecken som går att tyda i ansiktsuttrycket hos Al-Ghazi visar på en karaktär utan vidare sinne för humor, som också bekräftas längre in i filmen. Ett strikt och protokollmässigt välkommande är vad som möter amerikanerna. Al-Ghazi ser också ut att vara en lugn individ med ett oroligt och spänt yttre. Detta går att tolkas genom hans kroppsspråk men också de verbala uttryck han använder sig av i samtal med amerikanerna.⁹⁵

Genom filmens gång sker det en maktkamp mellan öst och väst där det främst är Al-Ghazi och Fleury som är representationerna. Kampen går att finna i det talspråk som sker främst dem emellan men också i talspråket som finns i deras omgivning.

Både Al-Ghazi och Fleury försöker visa en överlägsenhet och auktoritet som går att se genom deras agerande och språk. Exempelvis kan maktkampen skådas i en scen där Fleury ivrigt vill sätta igång och arbeta direkt medan Al-Ghazi istället anser att de kan lugna sig. Fleury vill börja direkt vid gryningen nästa dag och frågar ”what time is

⁹² The Kingdom, DVD, Regisserad av Peter Berg, USA, 2007, tid i filmen, 03:30

⁹³ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 15:38

⁹⁴ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 23:40

⁹⁵ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 31:30

sunrise?” och får som svar från Al-Ghazi ”When i open this door!”.⁹⁶ Dialogen visar därmed på tecken som tydliggör den maktkamp som då följer dessa båda karaktärer genom filmen. Ett annat exempel där maktkampen utspelar sig inträffar då Faris Al-Ghazis visar sin auktoritet gentemot Fleury med följande citat. ”There is me telling you what you may, or may not do and there is you doing it, that’s it”.⁹⁷ Det framställs som att öst motarbetar väst eller att de olika parterna vill använda sig av olika metoder för att uppnå målet. De främsta symboliska tecken i filmen som har kopplingar till de muslimska protagonisterna handlar om kampen mot karaktärerna av västerländs bakgrund. Det går att tyda ett motarbetande från öst där syftet för väst är att hjälpa. Däremot finns det inte så stora kopplingar till stereotypiseringen av Islam i dessa dialoger men däremot framkommer det en tydlig maktkamp mellan öst och väst.

Den hårda inställningen som finns mellan öst och väst luckras sakta upp och en bit in i filmen börjar de två sidorna arbeta tillsammans istället för att motarbeta. Den första indikationen på vändningen sker i och med önskemål från CSI gruppen av att få söka efter bevismaterial utanför avspärningarna. Med lite övertalning går Faris Al-Ghazis med på att fråga efter tillstånd för att utföra undersökningen i en byggnad efter amerikanernas önskemål.⁹⁸

Därefter visualiseras det första riktiga samarbetet mellan Al-Ghazis och Fleury, där samarbetet mellan öst och väst inträffar med en detonator som ett gemensamt intresse. Detonator som symbol, och talspråket som framkommer i samband med scenen visualiserar att både öst och väst står inför ett större hot tillsammans än vad de själva är mot varandra, nämligen terrorism vilket också är en utgångspunkt för filmen med det inledande attentatet som filmens handling utgår ifrån.

En stor del av de symboler och tecken som går att tyda i både främst talspråk men också objekt i filmen är skillnader som visualiseras mellan representanterna av väst och öst men också på ett samarbete dem emellan mot en gemensam fiende. På detta sätt blir filmen ett medel till att visa på att fast om det finns skillnader mellan olika parter så är ett samarbete fullt möjligt om dessa skillnader accepteras av den andra sidan.

Efter cirka 1 timme in i filmen samtalar Fleury och Al-Ghazis i ett fordon om varför Al-Ghazis valde polisyrket. I slutet av samtalet utbrister Fleury ”thats my shit, thats my shit”, i betydelsen likt att det är min grej. Svaret han får av Al-Ghazis blir ”what, do you need bathrom?”.⁹⁹ Karaktärerna som representerar väst och öst tolkar därmed uttrycket olika och även en skillnad i användandet av uttrycket som sägs av Fleury med att, nu fångar vi de stora fiskarna sägs för Al-Ghazis med hund istället för fisk med movivering ”a dog is more bigger then a fish”.¹⁰⁰ Ett till synes enkelt och simpelt uttryck får därmed en ganska stark betydelse vid tolkningen av hur karaktärerna reagerar på talspråket och det visar på skillnaden som tidigare nämnts som genomsyrar filmen mellan öst och väst.

En intressant scen som inträffar strax efter de språkliga missförstånden visar de attribut som Al-Ghazis har. I scenen säger han: ”When we catch the men that murdered

⁹⁶ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 33:07

⁹⁷ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 40:30

⁹⁸ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 46:34

⁹⁹ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 1:02:08

¹⁰⁰ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 1:01:22

these people, i dont care to ask even one question. I want to kill him".¹⁰¹ Genom uttrycket och tolkningen av hans talspråk går det att se en våldsbenägen sida hos honom, han visar sitt förakt mot terror och terroristattentat men ger också förståelse och sorg till de som drabbats av händelsen. Det går att tolka dessa attribut med en likhet till det som finns bland CSI agenterna och väst. Genom den dialog som Al-Ghazi för, blir det återigen ett inslag att öst och väst arbetar tillsammans mot terrorism och att det tydligt utmålas att terrorism är negativt men att Islam och muslimer inte per automatik är tillhörande begreppet terrorism. Det går att tolka i de uttryck och scener som framkommer i filmen att muslimska protagonister reagerar på samma sätt mot terrorism som representationerna av väst. Det syns tydligt att attentatet har påverkat Al-Ghazis, som också framställs vara en religiös muslim.

I slutet av filmen sker uppgörelsen mellan öst och väst mot terrorismen då CIA gruppen tillsammans med Al-Ghazis slutligen funnit området där attentatsmännen befinner sig. Resultatet av uppgörelsen blir att alla attentatsmännen har neutraliserats men också Al-Ghazis liv tas då han blir träffad i nacken och avlider i Fleurys armar. De sista orden Fleury säger när Al-Ghazis tar sina sista andetag är "we got them, we got them".¹⁰² Det sista talspråket mellan de båda huvudkaraktärerna visar på att de tillsammans lyckats med deras syfte, att avlägsna hotet. Al-Ghazis död som symbol bidrar också till sorgfyllda känslor och han är mer tillhörande väst än öst.

Genom talspråket i vissa scener så går det att se synsättet gentemot kvinnan som speglas tillbaka i det gammeldags tänk inom Islam. Genom Al-Ghazis talspråk visar han på kvinnans ställning i förhållande till mannen och att förhållandet mellan man och kvinna inte är riktigt jämställt. Ur det går det att tyda de stereotypiska tankarna angående kvinnor i Islam. "Actually i wanted to put you in the bathroom"¹⁰³ och "and we tried to find something pink" är meningar där dess innebörd går att tolka till olikheter eftersom det blir en form av särbehandling i jämförelse med de övriga medlemmarna i gruppen. Påståendet att kvinnan skulle föredra rosa före andra färger är inget som nämns i filmen. En snabb replik som kan tolkas är normen av att killar bär blått och flickor bär rosa.

Senare i filmen visas den föreställning om kvinnan och kvinnosynen som antas finnas i stereotypiseringen av Islam. I en sekvens säger Jane Mayes "well, I would be looked at with contempt pretty much the entire time we are around".¹⁰⁴ Meningen symboliserar ett förakt av muslimska män mot västerländska kvinnor och att de har en kvinnosyn som bidrar till att den fria västerländska kvinnan blir utsatt. Meningen är negativt laddad och syftar till att hon troligtvis kommer uppleva vistelsen i Saudiarabien annorlunda i jämförelse med hennes manliga kollegor.

Nästa händelse är påståendet av att Mayes bröst måste tonas ner i närvaro av Saudiarabiens prins och hennes överkropp skyls av en sjal.¹⁰⁵ Det ges aldrig någon förklaring till detta handlande men det är fullt möjligt att tolka händelsen till att kvinnan i just denna kontext inte får utstråla något som kan tolkas sexuellt och på så sätt förföra mannen. Det kan också symbolisera den klädsel som kvinnan måste bära inom islamska förhållanden. Cirka 53 min in i filmen får Mayes inte följa med till en middagsbjudning

¹⁰¹ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 1:04:52

¹⁰² The Kingdom, 2007, tid i filmen, 1:33:55

¹⁰³ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 32:41

¹⁰⁴ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 25:00

¹⁰⁵ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 36:47

hos prinsen som gruppen blivit inbjuden till.¹⁰⁶ Det framkommer att en kvinna inte får röra vid en muslim då Mayes undersöker de avlidna kropparna efter attentatet, ”you can not touch any muslim”.¹⁰⁷ Sammanfattningsvis ger filmen bilden av att kvinnan har en annorlunda ställning i jämförelse med mannen och att de inte har lika stor frihet i vardagliga utövanden. Det är liknelser som passar in i den stereotypisering som finns angående muslimska kvinnor.

Den symboliska framställningen som visas i filmen är först och främst västvärldens högre kunnskap och utveckling till skillnad mot Saudiarabien och Islam. Att USA visar sig vara bättre än Saudiarabien illustreras i ett antal scener, exempelvis när Grant Sykes säger ”Do you understand evidence, little things like clues?”¹⁰⁸ när Al-Ghazis och hans män förstör bevismaterial och viktiga utgångspunkter för att kunna lösa fallet. Objektet i fråga är ett hål med vatten i där explosionen haft sitt centrum. Det är till största delen CIA agenterna som lyckas lösa fallet och den lokala polisen/militären hjälper till med mindre delar, information och material. Tolkningen av scenerna blir att väst har övertaget i jämförelse med öst

Med att muslimer är både protagonister och antagonister i filmen blir det intressant att studera vad som skiljer dem åt i fråga om attribut. Antagonisterna får inte mycket utrymme i filmen förutom vid några våldsscener som självmordsbombare, explosioner och vapenstrider. Till att börja med, visar tecken och tolkning på att de muslimska protagonisterna värderar människoliv och människan som individ. Till yrket är de poliser och militärer där deras uppgift enligt yrkesdefinition är att skydda människan, folket och nationen. Synen på religion ses mer bestå av en personlig tillhörighet för protagonisterna snarare än en orsak till skillnader och avgränsningar.

Personer tillhörande öst visar i ett flertal scener på att de är religiösa. Det syns en tydlig symbolik med att karaktärer som visualiseras tillhöra väst har en mer sekulariserad framställning och karaktärer som syns tillhöra öst framställs som mer religiösa. Att religion är en betydande del ges också till muslimska protagonister tillsammans med karaktärsdrag som mer kopplas till det västerländska snarare än österländska, det vill säga att de är mer västerländsk karaktäriserade i sina attribut men visuellt är de tillhörande öst.

Scener där religiös innebörd går att tolkas fram genom både muntliga inslag, men också med hjälp av objekt och agerande är när Al-Ghazis genomför bön tillsammans med sin son.¹⁰⁹ Händelsen sker i hemmet och behaglig musik spelas upp. Cirka 39 minuter in i filmen ses också en grupp soldater utföra en gemensam bön till ljudet av muslimskt böneutrop. Vid filmens inledning uttalar en självmordsbombare orden: ”det finns ingen Gud utom Allah och Muhammed är hans profet”¹¹⁰ och spränger därefter sig själv. Meningen utgör den islamska trosbekännelsen *Shahada* och är en av de fem pelarna. En viktig tillhörighet till Islam symboliseras där samman med terrorism.

När Adam Levitt frågar Grant Sykes hur det är där borta i öst får han svaret ”Its a bit like mars”.¹¹¹ Symboliken som går att tolka ur meningen är liknelsen mellan öst och

¹⁰⁶ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 53:17

¹⁰⁷ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 59:10

¹⁰⁸ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 44:24

¹⁰⁹ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 48:10

¹¹⁰ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 08:37, (Ash-hadu anla-ilaha illa-allah wa ash-hadu anna muhammadan rasul-allah)

¹¹¹ The Kingdom, 2007, tid i filmen, 24:55

ogästvänlighet. Det är fullt möjligt att se ordet mars som ett tecken för ogästvänligt och avlägset. Dess klimat är liknande det som går att finna i saudiarabien med öken och torka. I *Hidalgo* (2004) görs det en liknande skildring där begreppet helvete uttrycks. Begreppet helvete i *Hidalgo* syftas till den ogästvänliga miljön i Arabien.

I filmen avslutande scener frågar Leavitt Fleury om vad han viskade i Mayes öra då de fått beskedet vid två av deras kamraters död vid attentatet i inledningen. Hans svar var ”I told her we are to kill them all”.¹¹² En parallell handling visas en scen om anhöriga till antagonisten Abu Hamza som skjuts till döds i stridsscenen. Scenen visar hans barnbarn och på liknande sätt frågar barnets mamma vad farfadern (Abu Hamza) viskade i hennes öra innan han dog. Svaret hon ger var ”Do not fear them, my child. We will kill them all”.¹¹³ Enligt talspråket symboliserar tecknen i meningsuppbyggnaden på likheter i de uttryck som utmynnar från motsatsparen öst och väst.

3.1.3 Film 3 – *Traitor* (2008)

Filmen *Traitor* baseras på en fiktiv berättelse där Samir Horn (spelad av Don Cheadle) är den store huvudkaraktären och protagonisten i filmen som ska försöka infiltrera och neutralisera det islamiska brödrskapet. Islamiska brödrskapet är och visar tecken på att vara en terroristorganisation vars syfte, som framgår längre fram i filmen är att spränga ett antal bussar på amerikanska vägar. Samir Horn är en arabisktalande sudanes och amerikan som är starkt trogen Islam. Åskådaren får tidigt i filmen se bevis på Horns religiositet då han utför bön och uttalat orden ”allahu akbar”.¹¹⁴ Horn är därför den karaktär som kommer ingå i analysen då han är en tydlig muslimsk protagonist.

Filmen utspelar sig mestadels i stadsmiljöer, i tätbefolkade områden, på gator och i byggnader. Filmens inledning börjar med scener i Jemen, i Nice, Frankrike och avslutas i Amerika. Inledningen kan vara förbryllande eftersom åskådare får se Samir Horn i rollen som en vapenlangare som är i full färd med att slutföra ett arbete. I korta ordalag kan åskådaren få intrycket av att Horn är en antagonist snarare än protagonist.

Horn blir tillfångatagen och placeras i fängelse där han skapar vänskapsband till en medfånge vid namn Omar (spelad av Said Taghmaoui). Omar är en person som befinner sig högt i hierarkin inom det islamiska brödrskapet. Det framgår inte att Horn har rollen om protagonist fram tills cirka 50 minuter in i filmen. Samir Horn har vid denna filmsekvens placerat bomber i det amerikanska konsulatet i Nice som sprängs med resultatet av att åtta personer mister livet. Talspråket som Horn använder sig av i sekvensen visar inte på några tecken till medmänsklighet utan snarare visar det tillhörighet till en terroristbombares uttryck. Däremot går det att tyda i Horn ansiktsuttryck att resultatet av attentatet inte var vad han förväntade sig och en ledsamhetens skugga fälls över hans anlete.¹¹⁵ Beroende av vad som används vid tolkningen i scenen å ses Horn som antagonist eller protagonist. Men som vi kommer se längre fram i filmen tydliggörs den roll som Horns karaktär har för filmens handling.

¹¹² *The Kingdom*, 2007, tid i filmen, 1:39:19

¹¹³ *The Kingdom*, 2007, tid i filmen, 1:39:26

¹¹⁴ *Traitor*, DVD, Regisserad av Jeffrey Nachmanoff, USA, 2008, tid i filmen, 16:35

¹¹⁵ *Traitor*, 2008, tid i filmen, 49:55

Ett antal minuter längre in i filmen är Horn i en dialog med en karaktär som heter Carter (spelad av Jeff Daniels) där han utbrister ”why is the news saying eight people?”.¹¹⁶ Det är först nu i denna scen som det framkommer att Horn är protagonist i filmen. Tolkningen av hans talspråk ger stöd av hans intentioner och att han inte är som dom, han är ingen mördare. Scenen visar också på vad filmens handling går ut på, att infiltrera en terroristorganisation och förhindra organisationens arbete. Attentatet mot konsulatet visar sig i scenen att vara en planerad aktion från Horn och Carters sida men att inga människor skulle ha kommit till skada. Carter arbetar för USA’s terroristbekämpande enhet och Samir Horn är en agent under täckmantel.

Horns relation till Islam och hängivenhet till att följa dess riktlinjer och lagar går att tolka i ett flertal scener där han använder talspråk och handlingar som symboliserar till religiositet. Exempelvis används fraser från haditherna och Koranen vid vissa tillfällen och han tolkar dess betydelse för att använda budskapet i scenerna. Det kan kopplas till stereotypiseringen av Islam då ett visst innehåll speglas på den starka religiositeten hos muslimer och att det utgör en stark skillnad mellan ett sekulariserat väst.

Tecknen i filmen visar på att Horn är väldigt kunnig i den innebörd som förmedlas i Islams heliga skrift och detta kommer till uttryck via talspråket i ett antal scener. Vid ett tillfälle styrker Horn sig till haditherna med att det inte är rätt av en muslim att dricka alkohol. Svaret han får från Fareed, som är en av ledarna i det islamiska brödrskapet, till orsaken att de kan dricka alkohol blir, ”become like your enemy, to deceive your enemy”¹¹⁷ och det ska vara en fras som är tagen från *Taqiyya*. Horn ger som svar sin tolkning av vad han anser Koranen berättar i fråga om *Taqiyya*. Efter det talspråk som kommer från Horn i dialogen å visar det på stort kunnande och att han är påläst på skrifterna.

Den klädsel som visualiseras, både hos protagonisten men också på antagonisterna följer inte den stereotypisering som finns av utseendemässig karaktär av muslimer. Horns klädsel under filmens gång består till största delen av jeans, t-shirts, skjorta, linne, luvtröja och jackor i olika former. Det går heller inte att se en orientalistisk prägel på omgivningen där filmen utspelar sig, men det kan i och för sig bero på handlingens utformning.

Samir Horns är lugn i sin karaktär då det sällan inträffar händelser som gör att han rusar iväg. Hans handlingar är kontrollerade och han anses vara intelligent och begåvad. Horn ser ut att ha taktiska förmågor och exempelvis ses han spela schack ett par gånger i filmen.¹¹⁸ I det första schackpartiet som åskådaren får bevittna uttalar Omar orden ”they are soldiers, not thinkers”.¹¹⁹ Orden syftar på att Omars allierade inne i fängelset inte har förmågan eller kunskaper av att vara med i ett taktiskt och strategiskt spel, som istället är egenskaper hos Horn. Det är således intressanta karaktärsdrag och attribut som Horns karaktär visualiseras med och de visar inga kopplingar till de attribut som är kopplade till en stereotypisering av muslimer. Så protagonisten Horn som är starkt religiös och tydligt visualiserad som muslim tilldelas inte attribut som enligt stereotypiseringen tilldelas muslimska män.

De attribut som går att tolka utifrån Horns talspråk och agerande i filmen är bland annat medmänsklighet, logiskt förnuft, intelligens, plikttrogen, religiös tillgivenhet och ett

¹¹⁶ Traitor, 2008, tid i filmen, 54:22

¹¹⁷ Traitor, 2008, tid i filmen, 31:13

¹¹⁸ Traitor, 2008, tid i filmen, 18:43

¹¹⁹ Traitor, 2008, tid i filmen, 19:00

lugnt yttre. Vissa attribut ges större utrymme än andra som exempelvis medmänsklighet, lugn och religiös tillgivenhet. Det finns ett flertal scener där symboler visar på Horns attribut. Medmänsklighet kommer till uttryck främst i samband med händelser som berövat människor liv. Men det finns också avvikande i en scen vid slutet av filmen när han tar livet av två antagonister och uttrycker ”they betrayed islam”.¹²⁰ Här lämnas det medmänskliga attributen åt sidan och istället är det plikt tillsammans med den religiösa tillgivenheten som träder fram. Åskådaren kan i filmen ana att det finns en övertygelse hos Horn att terrorverksamhet och religion inte hör ihop. Att blanda dessa båda begrepp till en enhet är fel och uttrycket betrayed i hans talspråk är därför en symbol för dessa åsikter i scenen. Horns plikt gentemot hans yrke som verksam infiltratör åt USA ges också en högre prioritet i förhållande till det religiösa brödraskap som bildats av terroristgruppen som Horn kommit att ingå i. Det är ganska betydande skillnader mellan protagonisten och antagonisterna som delar samma religion där protagonisten värnar om människoliv medan antagonisterna anser det vara nödvändiga förluster.

De muslimska antagonisterna i filmen visualiseras med attribut som vanligtvis står i kontrast till attribut som protagonisterna har. Antagonisterna visar på ett maktbegär och visar på viljan av att de står över andra. Andra individer blir ett medel för dem och människoliv har inte någon betydelse, förutom när det handlar om dem själva. Horn använder religionen för att finna styrka och vägledning, och antagonisterna använder religionen för manipulering och för att styra andra. På så vis, genom talspråket och handlingar går det att se tecken på att en religion kan vinklas till två olika sidor. Symbolerna som går att tyda i filmen och med karaktärernas agerande visar på att det är den individuella agerandet som har betydelse för utförda handlingar. Horn kopplas på så sätt inte till de religiösa tankar som sägs innehållas i stereotypiseringen av Islam och muslimer men däremot visualiseras antagonisterna till detta.

Filmen har knappt några kvinnliga karaktärer och det är därför svårt att se på kvinnans roll i förhållande till Islam och dess stereotypisering. Det finns en kvinnlig karaktär och som kopplas samman med att tillhöra terrororganisationen. Enligt de symboler som framgår, främst i agerandet i scenerna där hon är med visar på att hon är en underhuggare, att hon tillhör de lägre stegen i hierarkin. Hon är en av de personer som i filmen mister livet då bussen i slutskeendet av filmen sprängs.¹²¹ Det är möjligt att dra paralleller till att det inte finns någon högt uppsatt kvinnokaraktär i brödraskapet med att just kvinnor har en mer tillbakadragen roll som då skulle vara i enlighet med stereotypiseringen av Islam. Det visas däremot tydliga tecken på att de manliga karaktärerna framställs som aggressiva och våldsamma och det följer linjen med attribut som finns i stereotypiseringen av Islam. En sekvens i filmen visar medlemmar i terrororganisationen som kastar en pojke över en bro i syfte att han ska mista livet. Pojken tillhör också organisationen. Skälet till denna handling sägs vara att pojken ansågs vara en säkerhetsrisk.¹²² Personerna som utför handlingen visar inga tecken på sympati eller medkänsla, förutom Horn som försöker förhindra händelsen. Det blir också en scen som med det använda talspråket och agerandet visar på vilket värde människoliv har för antagonisterna i förhållande till deras planerade aktion.

¹²⁰ Traitor, 2008, tid i filmen, 1:41:20

¹²¹ Traitor, 2008, tid i filmen, 1:41:52

¹²² Traitor, 2008, tid i filmen, 43:28

Till skillnad från de föregående filmerna *Hidalgo* och *The Kingdom* ges antagonisterna i *Traitor* större utrymme och mer scentid. Antagonisternas visioner och agerande tydliggörs starkare som ett resultat av detta och det blir därför också mer synligt att dessa karaktärer återspeglar tankarna inom stereotypiseringen av Islam. Framförallt är det egenskaper och attribut som framkommer genom talspråk. Handlingen i filmen utspelar sig främst inom organisationen och det blir därför en naturlig del att visa på de karaktärer som finns där i.

Att det ges en tydlig symbolik mellan attentatsmännen och religionen Islam är inget som undgår åskådaren. Det går att tolka genom den symboliska innebörden i flera av dialogerna i filmen, som exempelvis ”but we have Allah on our side”¹²³ och ”I have prayed for this day”.¹²⁴ Den rädsla och negativa åsikter som ligger till grund för uppkomsten av stereotypiseringen av Islam och uppkomsten av islamofobi synliggörs i filmen och det symboliseras genom agerandet mellan representanterna för öst och väst och att de ses som varandras motpoler. Att visa på olikheter mellan de båda grupperna är viktiga ingredienser för att ge känslor till åskådarna. Det framkommer bland annat vid det visualiserade hatet och negativa tyckandet mot USA som antagonisterna ofta och uttryckligt beskriver. Uttryck som ”the crusaders have invaded our land”¹²⁵ visar på det förakt antagonisterna har mot väst och är en ingångsport till att värva medlemmar till att utföra terrorgruppens attentat. Användningen av och liknelsen med begreppet crusader (korstågsfarare) blir intressant då det kan spåras tillbaka till medeltidens historia. Det speglade hatet mot USA och väst från antagonisternas sida går också att tolka från filmerna *The Kingdom* och *Traitor* men dessa symboler är inte lika tydliga som i *Traitor*.

4. Slutsats

Frågeställningarna som arbetet har till syfte att ge svar på var följande.

- Vilka inslag av en stereotypisering om Islam och muslimer visualiseras i de utvalda underhållningsfilmerna?
- Hur skildras protagonistiska muslimska huvudkaraktärer i de valda underhållningsfilmerna?

De tydligaste inslagen av en stereotypisering av Islam och muslimer som gick att finna i de tre utvalda underhållningsfilmerna bestod av verbala liknelser men också karaktärers agerande. Det fanns få objekt och visuella utseenden som kopplas till innehållet i stereotypiseringen. Filmerna visade och styrkte de åsikter och tankar som finns i samhället angående muslimer men de gav inte så stort stöd angående tankarna om utseendemässiga aspekter. Det stereotypiska innehåll som används i medieindustrin och som har med muslimers utseende att göra består till största delen av skäggväxten. Inom stereotypiseringen av Islam och muslimer är skäggbeklädda män en vanlig föreställning och den är ofta förekommande hos muslimska karaktärer i de tre undersökta underhållningsfilmerna. Ibland förekommer en viss klädstil hos muslimska karaktärer i

¹²³ *Traitor*, 2008, tid i filmen, 34:04

¹²⁴ *Traitor*, 2008, tid i filmen, 1:11:50

¹²⁵ *Traitor*, 2008, tid i filmen, 33:24

filmerna som förknippas med stereotypiseringen men scenerna med detta innehåll är relativt små. Främst förekom klädsel som exempelvis hijab eller bisht i filmen *Hidalgo*. Orsaken till att den filmen framställde muslimer mer i enlighet med denna klädsel kan bero på tidsepoken där filmen utspelar sig. Det förekommer i filmen *Hidalgo* mer symboliska objekt som är tillhörande Islam och muslimer enligt de visuella aspekterna inom stereotypiseringen. Omgivningen lutar sig på orientalismen och karaktärer som bär kroksabel. Denna typ av symboler visualiseras inte i *The Kingdom* eller *Traitor* men det kan som nämnt tidigare bero på den miljö och tidsepok filmernas handling utspelar sig i.

Det som är mest intressant i filmerna och som är likartat i filmernas visualisering av stereotypiseringen om Islam och muslimer är karaktärsdrag och attribut som oftast symboliseras genom talspråket. Ett tydligt exempel är att samtliga filmer använder sig av dialoger, symboler och agerande kopplat till religion. Karaktärers identiteter förstärks med ett uttryck eller handlande som kan kopplas till religiositet. Den religiösa aspekten är mer förankrat hos muslimska karaktärer än kristna karaktärer. Filmerna visar kopplingar mellan muslimer som är starkt troende och terroristverksamhet. Främst är detta tydligt då nästan alla muslimska antagonister visar på en stark religiös övertygelse. Jag skriver nästan alla, eftersom det finns exempel som Lady Anne Davenport i *Hidalgo* som är antagonist och kristen. Det antagonisterna gör, görs i Allahs namn och ordet Allah uttrycks också ett flertal gånger i samband med våldshändelser.

Stereotypiseringen angående kvinnor och kvinnors roll inom Islam är ett återkommande inslag i filmerna och det finns symboler för detta i samtliga tre filmer. Framförallt ges symboler angående kvinnans roll i talspråket. Kvinnor visas vara undertryckt och saknar handlingsfrihet, det går att tydligt tolka att det är mannen som bestämmer utefter de dialoger som förekommer. Muslimska kvinnors position som visualiseras i filmerna anses konstigt i protagonisternas ögon, både bland de kristna och muslimska. Den kvinnliga muslimska protagonisten Jazira i *Hidalgo* visualiseras dock inte efter denna stereotypisering. Hennes fader i filmen försöker bibehålla det traditionella synsättet, men hon vill arbeta och gå ifrån denna tilldelade roll och i detta samband visar hon tecken på handlingskraftighet, fri vilja och fritänkande som kan vara värt att notera. En generell framställning bland de muslimska protagonisterna är att de ges attribut som annars är förknippade med väst och västerländska karaktärer. Det visualiseras en tydlig skillnad mellan muslimska protagonister och muslimska antagonister i deras attribut. Muslimska antagonistiska män uppträder exempelvis aggressivt och våldsamt som är ett innehåll tillhörande stereotypiseringen av muslimer. Muslimska protagonistiska män visar istället på ett lugnt agerande som då inte följer den stereotypiska framställningen av muslimer.

Den stereotypisering som visualiseras i filmerna är därför mer kopplat till den negativa sidan i filmerna, dess antagonister. Det framkommer framförallt tecken och symboler som går att finna genom det talspråk som används. Framförallt är det attribut som synliggörs genom talspråket. Det visuella i filmerna som kan kopplas till en stereotypisering av Islam sker främst genom objekt och omgivande faktorer. Här ingår främst statister och mindre skärmytslingar och bakgrunds innehåll vid vissa scener. I samtliga tre filmer visualiseras öst med negativa attribut och uttryck samtidigt som väst ses vara en mer kulturell, teknologisk och humanitärt överlägsen.

Muslimska protagonister visualiseras snarare med västerländskt innehåll snarare än muslimska stereotypiseringar. Med ett västerländskt innehåll så menas att de ges attribut och egenskaper som markant skiljer sig åt från muslimska antagonister. Den enda

riktiga likhet mellan muslimska protagonister och antagonister är ett religiöst innehåll där båda dessa grupperingar visualiseras som starkt troende individer. Däremot visas det olika tecken på hur religion används av protagonister och antagonister. För protagonister är religion en tillhörighet och bekräftelse av en människas identitet. Religion används som hjälpmedel och stöd och upplevs i samband med protagonister som något positivt. I scener med antagonister används religion som ett manipulativt verktyg som starkast synliggörs i filmen *Traitor*. Religionen används också av antagonisterna som ett medel för att de ska nå sina privata mål, som oftast innebär makt och ökad kontroll. Även ifall protagonisterna visar tecken på positiva attribut och likheter med kristna protagonister så visualiseras det i inledningen av samtliga filmer ett motarbete och misstyckande mellan protagonisterna. De muslimska protagonisterna ser ofta ner på de kristna protagonisterna för att i ett senare skede i filmerna samarbeta med dem. Förutom att muslimska protagonister kopplas samman med västerländska attribut så visualiseras de också som intresserade av en västerländsk kultur och i många avseende är det ett västerländskt kunnande som visar sig vara orsaken till att det goda vinner över det onda. I samtliga tre filmer visas det att de muslimska protagonisterna får hjälp av västerländska protagonistiska karaktärer. Både i *Hidalgo* och *The Kingdom* är det västerlandet som kommer till undsättning och löser situationen. I filmen *Traitor* är den muslimska huvudkaraktären, Samir Horn som är medborgare i USA och på egen hand löser situationen i filmen. På ett sätt kan det tolkas att muslimska protagonister omvänds från österlandets kultur och istället blir medlemmar i västerlandet.

Det som framgått vid analysen av de tre utvalda filmerna *Hidalgo*, *The Kingdom* och *Traitor*, är ett mönster av vilka stereotypiska föreställningar angående Islam och muslimer som används i filmernas innehåll. Först och främst är det karaktärsuppbyggnader med karaktärers agerande och attribut som är anpassat efter stereotypiska föreställningar. Föremål och objekt som passar i en stereotypisk föreställning är inte lika vanligt. Då det förekommer är det främst miljöer, klädesplagg och ansiktsutsmyckning som stämmer överrens med vad som visualiseras tillhöra stereotyper av Islam och muslimer.

Den största delen av ett innehåll som tillhör stereotypiseringen av Islam och muslimer synliggörs via muntliga dialoger och det är också i detta talspråk som åskådaren har möjlighet att tolka de symboler och tecken som framkommer. Muslimska antagonister visualiseras negativt och muslimska protagonister visualiseras med positiva aspekter. Muslimska protagonister är ofta visualiserade med västerländska influenser som gör dem annorlunda och mer accepterade än övriga muslimska karaktärer. Deras agerande och dialog i filmerna bidrar till att åskådaren skapar sig positiva känslor gentemot dem. Attribut som muslimska protagonisterna förknippas med är medmänsklighet, plikt och intelligens. De värderar människoliv och anses på så sätt vara humana och lika oss, åskådarna. Muslimska protagonister ser inte människor efter grupperingar och gränser utan ser dem som just människor.

Som tidigare forskning visar så är stereotypisering av Islam och muslimer förekommande. Det som denna uppsats visar på är att det är främst karaktärsdrag som är framträdande inom stereotypiseringen och visuella objekt är mindre förekommande. Denna uppsats visar också på att det är betydande skillnader på attribut och egenskaper mellan muslimska protagonister och antagonister.

5. Referenser

Källor som använts i uppsatsen.

5.1 Tryckta källor

- Ahrne, Göran, Svensson, Peter. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, 2011
- Araya, Tadesse. *Stereotypes : Suppression, Forgetting, and False Memory*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2003
- Austers, Ivars. *Perspectives of ethnic group attributions*. Akademitryck AB: Edsbruk, 2001
- Bergström, Göran. Boréus, Kristina, (red.). *Textens mening oh makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursa*. Studentlitteratur AB: Lund, 2012
- D'Alleva, A. *Methods and theories of art history*. I urval: "The analysis of form, symbol and sign" (ss.28-45). London: Laurence King, 2005
- Gardell, Mattias. *Islamofobi*. Leopard Förlag: Stockholm, 2010
- Hansson, Hasse, Karlsson, Sten-Gösta, Nordström, Gert Z. *Bildspråkets grunder, om konst, film/tv, reklam, nyheter, barn/ungdomskultur*. Liber Utbildning: Stockholm, 1995
- Hedin, Christer. *Islam och västerlandet – möten, myten och motsättningar*. Dialogs Förlag, Stockholm, 2006
- Jacobsen, Dag Ingvar. *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Studentlitteratur AB: Lund, 2002
- Johansson, Anna, *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*, Studentlitteratur AB: Lund, 2005
- Kjørup, Søren, *Semiotik*, Studentlitteratur: Lund, 2004
- Lincoln, Bruce. *Holy terrors : thinking about religion after September 11*. Chicago: Univ. of Chicago Press, 2006
- Lotman, Jurij. *Filmens semiotik och filmestetiska frågor*. PAN/Norstedt i samarbete med Sv. Filminst: Stockholm, 1977
- Mattis, Moa (Red.). *Orientalism på svenska*. Ordfront: Stockholm, 2005

- Mohammadi, Ali. *Islam encountering globalization*. London: RoutledgeCurzon, 2002
- Morey, Peter & Yaqin, Amina. *Framing muslims : Stereotyping and representation after 9/11*. Harvard University Press: London, 2011
- Nordmark, Dag. *Bildspråkets betydelser, - ett bidrag till filmteorins historia*. Norstedts tryckeri: Stockholm, 1976
- Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter. *Islamofobi : - en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Forum för levande historia: Stockholm, 2006
- Said, Edward W. *Orientalism*. London: Penguin, 2003
- Said, Philip M. *Media and conflict in the twenty-first century*. New York: Palgrave Macmillan, 2005

5.2 Webbplatser

- Encyclopaedia of Islam, Second Edition, Sökord "stoning".
http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-2/zina-or-zinaSIM_8168?s.num=8&s.f.s2_parent=s.f.cluster.Encyclopaedia+of+Islam&s.q=stoning+, Hämtad den 17-12-2013, kl. 12:37
- IMDb, "Hidalgo" http://www.imdb.com/title/tt0317648/?ref_=nv_sr_1, Hämtad den 04-12-2013, kl. 10:33
- IMDb, "The Kingdom" http://www.imdb.com/title/tt0431197/?ref_=nv_sr_1, Hämtad den 04-12-2013, kl. 10:34
- IMDb, "Traitor" http://www.imdb.com/title/tt0988047/?ref_=nv_sr_1, Hämtad den 04-12-2013, kl. 10:35
- IMDb, "Innehåll". <http://www.imdb.com>. Hämtad den 04-12-2013, kl. 10:25
- Svenska Filminstitutet, "Biobesökare I Sverige rapport 2012".
<http://www.sfi.se/Documents/Omv%C3%A4rldsanalys%20och%20uppf%C3%B6ljning/Film%C3%A5ret%20i%20siffror/Film%C3%A5ret%20i%20siffror%202012.pdf>, Hämtad den 25-11-2013, kl. 09:34
- Svenska Filminstitutet, "Biobesökare I Sverige rapport 2006".
<http://www.sfi.se/Documents/Omv%C3%A4rldsanalys%20och%20uppf%C3%B6ljning/Film%C3%A5ret%20i%20siffror/Film%C3%A5ret%20i%20siffror%202006.pdf>, Hämtad den 25-11-2013, kl. 09:39

5.3 Filmer

Cheadle, Don, & Hoberman, David, & Lieberman, Tidd, & Silver, Jeffrey. (Producent), & Nachmanoff, Jeffrey. (Regissör). (2008). *Traitor*. [Underhållningsfilm]. United States: Overture Films, Mandeville Films, Hyde Park Entertainment, Crescendo Productions.

Mann, Michael, & Stuber, Scott. (Producent), & Berg, Peter. (Regissör). (2007). *The Kingdom*. [Underhållningsfilm]. United States: Relativity Media.

Silver, Casey. (Producent), & Johnston, Joe. (Regissör). (2004). *Hidalgo*. [Underhållningsfilm]. United States: Touchstone Pictures.

Bilagor

Bilaga A

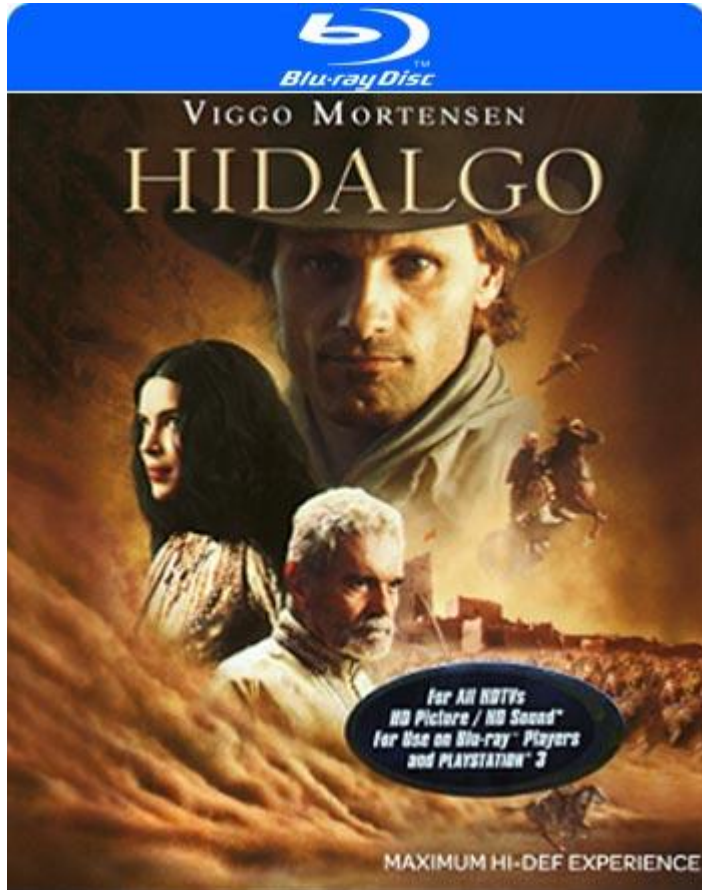

Bild 1. Filmen *Hidalgo* 2006, filmens fodral, framsida, Blue-ray.

Bilaga B

Bild 2. Filmen *The Kingdom* 2007, filmens fodral, framsida, DVD.

Bilaga C

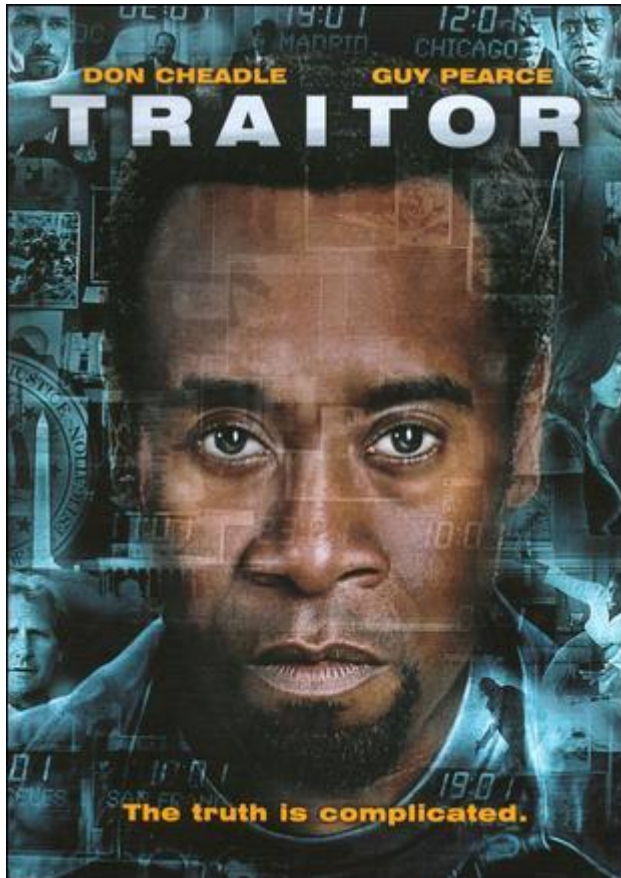

Bild 3. Filmen *Traitor* 2008, filmens fodral, framsida, DVD.